

LJUBLJANSKI ZVON

NOVEMBER

1917

LETNIK 37.

ŠTEVILKA 11.

Vsebina novemberskega zvezka:

1. Fran Albrecht: <i>Napitnica vsem živim</i>	561
2. Janko Glaser: <i>Premišljevanje</i>	562
3. Alojz Kraigher: <i>Mlada ljubezen</i> . (Dalje.)	563
4. Rado Murnik: <i>Na Bledu</i> . (Konec prih.)	577
5. Igo Gruden: <i>Pesem</i> . — <i>Poletni večeri</i>	599
6. Dr. Fr. Ilešič: <i>Podlimbarski</i> . (Konec prih.)	600
7. Dr. Franc Derganc: <i>Henri Bergson</i> . (Konec prih.)	604
8. Dr. Janezu Ev. Kreku	610
9. Listek.	611

Dr. Drag. Lončar: *Ob smrti dr. Jan. Ev. Kreka*. — Abditus: *Die nationale Abgrenzung in Süden*. — Ant. Debeljak: *Gustave Flaubert, Tri povesti*. — Ant. Debeljak: *Luis Coloma: Boy. Roman*. — — K.: *Vojnovičeva šestdesetletnica*. — Dr. Robert Braun: *Še enkrat Madjarska študija o Slovencih*. — *Kaj prevajamo*.

Redakcija tega zvezka se je zaključila 6. novembra 1917.

„Ljubljanski zvon“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K, za vse neavstrijske dežele po 15 K na leto.

===== Posamezni zvezki se dobivajo po 1 K 30 h. =====

Odgovorni urednik: Oton Župančič.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani, Knaflcova ulica št. 5.

Lastnina in založba „Tiskovne zadruga“ z. z. o. z. v Ljubljani.

Tisk „Narodne tiskarne“.

Fran Albrecht:

Napitnica vsem živim.

(Epilog zbirki „Mysteria dolorosa“.)

„Zarje so, ki še sijale niso . . .“
Nietzsche.

Iz neoskrunjenih čaš mi življenja,
bratje, pijemo vino novih spoznanj.
Že za oblaki bijó peruti —
časov, ki jih naš duh še ne sluti,
visoko duš gredó hrepenenja,
najvišje, bratje, so v tej minuti,
ko vsak je med nami proroško pijan.

Čaša vina, bratje, to je življenje :
kdor duškoma pije, omahne vznak . . .
Ali kdor srka počasi, počasi,
se mu odpró vsi nesluteni krasi,
bajne zavesti življenja najgloblje spoznanje
dušo njegovo prekvasi kot kruh zlatoklasi,
sôj njegov luči prižiga nad sleherni mrak.

Bratje, dovolj smo si duše razgrebli, —
parije sredi življenja temnic!
Saj nismo znali, kako smo bogati
in svetli kot orli pod nebom krilati,
ko smo od sužnje nemoči prezeblili
z verigami bili k brezmejnosti zlati,
hlapci še v dušah in bolnih lic . . .

Prosti duhovi, bratje, to nam je geslo!
 In krila v dušah in hraber in lahen korak,
 ki poje svoj psalm nad življenja mrakovi.
 Koder najbližji so solncu vrhovi,
 v transcendentalni ekstazi nas neslo
 k novim bo solncem še in kot vetrovi
 kroži v vesoljstvu naš duh-svobodnjak!

Pozna je noč zdaj, vino gorjupo,
 bratje, sladak in grenak je opoj
 najboljšega vina; najgloblje modrosti
 spoznanja so jedka od grenke sladkosti . . .
 Ali mi, bratje, mi dvigamo kupo
 k novemu solncu, ki mi smo mu gosti
 nocoj, ko v bodočnost src izlivamo sôj . . .

*Usekano talent - a temaj, temaj
 N. 27/11*

Janko Glaser:

Premišljevanje.

Šel čez vinograde sem in sem mislil grede:

Kakor klopotci smo, ki v vetrovih stoje:
 majhen je eden in v vsaki se sapi repenči,
 drug, velikan, pokojno v molku se senči
 in le z viharjem se razgovarja grme.

In kakor grozdi smo: eni že dali so vina,
 v žlahtne sokove so v hrastovih sodih povreli;
 drugi še v solncu bi radi se, šmarčki, ogreli,
 pa že, prepozne, zalotil jih mraz je Šmartina.

*N. napak - jani &
 Čet. 29/11*

** smarčkati -*

na sv. martina, Jan se gostiti. Plet

Alojz Kraigher:

Mlada ljubezen.

(Dalje.)

VII.

Tomo se vrača z materjo domov v predmestje. Vlažna sapica pihlja po ulicah in pod kostanji. Po nebu se podé oblaki; tuintam posveti za kratek čas mesec izmed njih. Sence so zabrisane in nestalne; časi švignejo mimo oči, da se glava prestrašena umakne.

Tomo je razgret in malo nestrpen; češe si z levico kodre s čela; maha s slamnikom v desnici, da si dela veter; med ustnicami mu žari kot živ ogel konček cigarete. Ko sta odhajala od notarjevih, je bil zgovoren in vesel, od družbe in od vina razigran, vzhičen od pogovora z Vêro, s katero se je proti koncu dosti dolgo pogovarjal. A komaj je bil sam z materjo, mu je postajalo počasi málo tesno, da je polagoma skoraj umolknil. Ali ima težko vest pred njo? Ali se boji vprašanj, na katera bi ne mogel odgovarjati, ker je še vse nezrelo v njem in neurejeno? . . .

Gospa Helena je dobre volje. Lahka ji je hoja, prožne so ji kretnje. Pogled ji je svoboden, ko ga upira v nočne sence in jih objemlje z ljubeznijo umetniškega uživanja. Desnica ji igra z zaprtim solnčnikom, ki ga tuintam zapiči v tla ali ga zavrti v velikem kolobaru. Rada bi se s sinom kaj pomenila in se čudi, da se ji Tomo umika.

„Ali se Mila kdaj pokaže s svojim možem?“

„Ne vem,“ — skomizne Tomo.

„Jaz ju že nisem videla skupaj . . . To je tudi zakon!“

„Ali poznaš kaj boljših zakonov?“ — vpraša Tomo malo porogljivo.

„No — lepo te prosim!“

„Kje pa jih poznaš?“ — Tomov glas je skoraj sovražen. „Res, kamor se ozrem . . . Ne razumem, kako da je sploh še kaj ljudi, ki se hočejo poročiti.“

„Ne pretiravaj, Tomo! In ne zahtevaj preveč od zakona! Absolutna harmonija je težka reč; treba je kompromisov med ljudmi. Treba je spoznavanja in razumevanja — in dobre volje!“

„Hvala lepa! Zakon je torej kakor pusta kaša s češpljami!“
 „Ti ne maraš kaše; a bolje živiš ob pustih kašah nego ob samih češpljah.“

Tomo se zaničljivo namrdne:

„Kadar zmanjka zagovorniku dokazov, začne dovtipke zbijati.“

Mati malo pomolči:

„Tudi nekaj srečnih zakonov poznam, moj dragi; a zaenkrat... odgovori mi samo še na to: — Ali ni dovolj, da imaš v srcu svoj ideal? — Da je srečen zakon s tvojo izvoljenko tvoje hrepenenje in tvoj cilj? — Kdo bi ti mogel v tem slučaju vzeti véro v srečen zakon? — Kdo bi te mogel v tem slučaju rešiti pred zakonom?“

Tomo zamahne z roko:

„Moj razum in moja treznost!“

Mati se za trenotek ustavi:

„Če je ljubezen v tebi, Tomo? Če je resnična, vélika ljubezen v tebi?“

Tomo dvigne ramena:

„V tem še nimam izkušnje.“

Čez nekaj časa reče zopet gospa Helena:

„Solicitator Turek in Potočnikova Silva bosta srečen zakon.“

„Mogoče, — ker sta ravno dovolj naivna in omejena.“

Pod kostanji srečata mlado žensko v beli obleki. Vitke črte, vonj po šmarnicah. — Tomo se spomni Dunaja in ponočnih ulic in deklet, ki preže na moške ... Ko stopa mimo, ji predrzno pogleda pod klobuk; po par korakih se ozre za njo.

Mati šepne očitajoče:

„Tomo!“

On pa se sunkoma nasmehne in pomisli sam pri sebi: — Ljubezen v meni? Vélika ljubezen v meni? — V meni, ki se oziram za počestnimi deklinami — z grešnim poželenjem v srcu? ...

Po kratkem molku začne mati iznova:

„Juvanica je zame zagonetka. Brezobzirna ženska, brezsrčna do okrutnosti! Mrzla lepotica, brrr ...“

Tomo se ozre v nebo:

„Na luno me spominja. Lepa kakor luna, mrzla kakor luna!“

„Luna s tremi trabanti.“

„Luna s trabanti — to je abnormalnost. Mrtev svet, — čemu trabanti? Ukraden lišp! Pavovo perje!“

Gospa Helena se namuzne in molči.

Oblaki so naenkrat gostejši in temnejši. Mesec se je skril. Sapa je močnejša, par vrtincev vstane na cesti in zapleše s prahom.

Mati in sin pospešita korake. Ona začne nenadno, kakor da glasno nadaljuje svoje misli:

„Ampak gospodična Vêra je bila danes imenitna; razvijala je talente, da je bilo občudovanja vredno. Notar je odkril gospodinjo v njej . . . Nastopati zna, to je gotovo. Če je hotela, je bila naravnost dostojanstvena.“

„V splošnem torej ni hotela?“

„Skoraj se mi zdi, da ni hotela. Tuintam se mi je zdelo, da nas hoče vse skupaj nekoliko — potegniti.“

„Lepa je ta!“ — reče Tomo zadovoljno.

„Največje presenečenje je bil menda njen igralski talent.“

Tomo se zdrzne, da se skoraj ustavi; pa se premaga in molči.

„Njena mimika je čudovita!“

„Mimika?“ — iztisne Tomo mukoma.

„Njena — mimična igra! Ali je še nisi videl?“

Tomo ne odgovori.

„To so bili mimični monologi, neme govorance! Mutasti dovtipi, šale brez besed! Saj jih nismo dobro razumeli; — a ta zgovornost in sugestivnost njenih igrajočih mišic, to bliskanje v obrazu, užiganje raket . . . ta vrtoglavi ples njenih neštevilnih mišic v licih, njenih ustnic, njenih *glavice* nozdrvi in njenih *oči* ~~oči~~ ta njen nemi smeh! — Bilo je prismojeno in vendar je bil razkošen užitek!“

Tomo se domisli, da mu je že Turek pripovedoval, kako predstavlja Vêra solnce in dež, žalost in veselje; — vseeno mu je neprijetno, nekako tesno v prsih. Zdi se mu, da bi ne mogel gledati Vêri v spakujoči se obraz in da bi ga pri tem srce bolelo. Ali mu ni skrajno mučna že sama misel: — Vêra z igralskim talentom? Vêra — igralka? . . .

Mati ga pogleda od strani — vprašujoče in začudeno — in nadaljuje:

„Vêra se mi zdi neskončno pametna. Vso to družbo je nadkriljevala, in prav gotovo: — vse skupaj nas je pošteno vlekla! Kaj je nji za notarja? — in za vse druge? . . .“

Gospa Helena se ustavi in se ozre v nebo:

„Nevihta prihaja, Tomo; dobro, da sva že doma.“

Soparica je neznosna. Nenadoma potegne veter in piš zažvižga skozi drevje . . .

— Tomo je spal komaj slabo urico, ko se zdajci zdrzne in skoči s postelje. Poten je in zmeden; srce mu bije v prsih, da mu odmeva v sencih. Imel je gnusne sanje:

Na široki otomani se je valjal z dvema nagima dekletoma. Prvo je držal objeto in lovil njen obrazek, ki se je sramežljivo obračal proč od njega. Tedaj se je druga vrgla nanj in mu ponudila svoje ustnice. Bile so navzven obrnjene in ko se jih je dotaknil, je bušil smrad iz njih; in zdelo se mu je, da se dotika roba lončene škrbaste cevi ... Zgrozil se je in odskočil: — njena usta so bila polna ostudnih tvorov ...

Tomo gre k umivalniku in si opere usta ter se umije in se opljuska z mrzlo vodo po vsem telesu. Potem se vleže na gola tla, z rokami pod tilnikom, in gleda skozi napol odprte oknice v nebo. Dež rosi potihem, v daljavi pobliskava, soparica pa ni nič manjša nego je bila pred nevihto.

ko da stud! Stud me je prebudil, — premišljuje Tomo —, a ognja ni pogasil v meni. Ta prokleta grešna slast je kot obsedenost! Ali moreš kaj zato, če te napade spečega? — — — Zdržnost? Lahka zdržnost njemu, ki se ima v rokah, da se more brzdati in krotiti, kot brzdaš konja na vajetih. A kdo te ima v rokah, ko ti spanec potopi zavest in zamori pazljivost? —

sto Tomo obrne glavo proti steni in zastoka:

pač to čino prihuljena
sih stud O moj ljubi, — ko bi se bedec ne igral s pohoto, ko bi ne pil s pogledi ženskih čarov in bi sam ne klical izkušnjavca, — ko bi ti ne bila bdeča duša polna tega lakotnega poželenja, bi ti bila morda tudi speča varnejša! ...

Par bleščečih bliskov švigne iz noči, da je vid za trenotek oslepljen ... Grom in tresk ... Ploha se vlije in reže težki vzduh; trde kaplje bijejo na polkne in po strehi; drevje šumi v viharju ...

Na hodniku počí suha deska ... Tomo se vzdigne na komolce: Ali bi šel potrkat k Micki? —

Vrata pusti priprta za seboj in stopa tiho preko mostovža ... Na hodniku se deske malo vdajajo in škripljejo pod stopali ... Blisk razsvetli temo, tresk potrese hišo ... Tomo se za hip prisloni k zidu ... Ali ni videl nekoga za šipo na verandi? ... Ne, ne, — to so rože ...

Okno je odprto. Tomo odmakne zagrinjalo onkraj mreže in seže z roko v sobo ... kolikor se spominja, mora biti postelja prav tik okna ...

„Micka!“ — zakliče poluglasno in potegne za odejo.

Pridušeno hihikanje se mu odzove; njena roka seže v njegovo dlan ... Tomo bi jo rad povlekel bliže; a ona se upira; komaj nad komolec ji seže z božajočimi prsti. Vitka je njena laketa, koža suha in gladka; Tomu se zdi, da tipajoč občuti njen bleščeči bron ...

„Ven pridi, Micka!“

Ona se zasmee:

„Pridite vi k meni!“

„Stara mati bi me čula.“

Ona se še zadovoljnejše zasmee ... Tomo prosi in roti ... Odgovor je samo pridušeno hihikanje in smeh. Niti obraza mu ne pokaže in se ne približa mreži.

Tomo ji izpusti roko in stopi dalje po hodniku. Moral bi skozi kuhinjo in skozi sobo svoje stare matere, ki prečuje skoraj vse noči ...

Nevihita ponehuje. Oddaljen blisk razsvetli za hip temó ... Tomo se prestraši: — Kaj je to? Ali ni nekdo na verandi? — Ali je to stara mati? — Obraz je videl previsoko, — stara mati je majhna. Obraz je bil koščen, zelenkasto-bled; telo visoko, sloko ... Z grozo ga prešine občutek, da je videl — očeta. Mraz ga izpreleti po hrbtu in po udih ... Okno zaropota ... Nov, slaboten blisk ... Okno na verandi je odprto. Stara mati stoji na klopici in gleda za oblaki, ki se v orjaških grudah pode po nebu. Tuintam proseva mesečina; dež prši samo še pomalen ...

Tomo se previdno umakne v svojo sobo. Iztrenjen in ohlajen je, po nogah ima kurjo polt in v pleča ga mrazi; hitro zleze pod odejo. Pa se zjezi sam nase:

Delati bi moral, fante, delati in misliti na izpit! Dan in noč bi moral misliti, da bi ti bila duša vsa prežeta od vnetosti za delo! Potem bi ti bilo tudi telo pokorno in bi ti ne kolovratil greh po žilah ... To bi ti bila zdržnost, dragi moj, — zdržnost prav poceni! ...

„Ah, kako mi mladeniči hodimo
po blatnih stezah,
ah, kako mi mladeniči blodimo
in tratimo mlade moči ...“

Tomo zaškrtla z zobmi in še obrne k zidu ... Spominja se vseh svojih grdih dni, ko se je boril s pohoto v sebi, — padel in zopet vstajal, — vedno rajši padal; zatiral stud in zgraženje, da je že hiral upor v njegovi duši in bi se bil že skoraj izgubil v grehoti

in nizkoti ... Kdaj bo konec teh netečnih bojov? Ali ne bo nikoli gospodar nad svojimi čutili in nagoni? — Zakaj je Andrej Praznik zmagovalec? Zakaj je notarjev Albin zmagovalec? — Fej, moj ljubi! Ko bi bil prvokrat 'junačina, ki hodi ravno svojo pot, — ko bi bil tretjokrat ^{fant, veselikec, zmagovalec} junčina — in bi se ne bil mudil kot sladkosnedež ob ^{pleh} plehkotah in osladnostih pricestnih slaščičarnic, — morda bi bil zmagovalec tudi ti! A tebe je ravno mikalo omamljanje s ponarejenimi likerji! Ker nisi mogel čakati, da dosežeš pravi cilj v daljavi, si se zagnal po spolzkih stranpóticah za varljivimi nadomestili. Prenašaj zdaj slabosti in medlosti po lažnjivih in škodljivih užitkih! — Ali se ti zdi, da je tudi Javor zmagovalec, — zmagovalec na stranpóticah življenja? Ali je Blejčev Bogdan zmagovalec? — Potem sta onadva drugače ustvarjena, na duši in na telesu drugače ustvarjena nego ti ... A kako si, vraga, ustvarjen, ljubi moj? Zakolebaš gori, zakolebaš doli, — pa ne veš, kako bi! Zgoraj ti je previsoko, spodaj ti je preumazano, — kaj neki hočeš, slabežljivi cincavec? ...

Tomo vstane, sede k kmizi in se nasloni nanjo. Nebo se je docela zvedrilo, mesec sveti skozi oknice.

Hvali Boga za svojo strahopetnost, Tomo, — za svojo bojazen pred boleznijo! Četudi niš ustvarjen za zmagovanje v Javorjevi smeri, najbrže bi se izgubil na stranpóticah življenja, najbrže bi utonil in razpadel v gnoju. — A proklinjaj, Tomo, svojo strahopetnost, ki te je odvrnila od resničnih zmag! Proklinjaj svojo strahopetnost pred lastnimi nagoni in strastmi! Proklinjaj svojo klavernost in neodločnost, svojo lakomnost in sladkosnednost, svojo nestrpnost in požrešnost, svojo neobrzdanost! ...

Tomo vstane in začne šetati po sobi. Sram ga je naenkrat, da mu stopi pot iz kožnih luknjic, sram, da bi se nekam skril ... sam pred seboj, pred deklo Micko, pred staro materjo ...

Ali ga je bila stara mati zapazila? — Moj Bog, ta otročja lahkomiselnost! Ali je to mladeništvo? — Zapeljal bi bil dekleta ... Kje bi bila tu njegova strahopetnost? — Morda bi bil dekleta onesrečil za vso bodočnost ... Ali je strahopeten samo zase? Ali je njegova lahkomiselnost tudi lahkovestnost? — ali celo brezvestnost? — — Resnično lahkomiseln moreš biti samo, če imaš mirno vest! ... Nisi hudoben človek, Tomo! Dober fantek si! Pomagal bi zapeljanemu dekletu, kolikor bi bilo v tvoji moči ... Pa se ne zavedaš, da bi bila pravzaprav edina odškodnina zanj — tvoja roka? Ali se ne zavedaš, da bi ji niti z zakonom ne rešil popolnoma poštenja in časti? — — Ti se smeješ, Tomo! Kdo bi takoj

na zakon mislil? Kdo bi pri vsaki — Micki že na zakon mislil? — A kaj je zate Micka? Ali je nižje bitje? Ali ni človek? Ali ni ženska? — in naj bi bila magari sužnja? — Zate bi bila njena ljubezen kratka pijanost, razposajen prizorček; zanj bi bil prizorček morda tragedija življenja! — — — Ali je torej res samo užitkaželjna lahkomiselnost, kar te žene za dekleti? — Ali ni to že propalost? — brezvestna podlost? — Če stvari prej ne preudariš, če ne upoštevaš prej posledic, — to ni več lahkomiselnost, to je brezmiselnost, to je zlodejstvo! *Veliko morale v teh stvareh, debelo risanih pr*

Tomo se ustavi v kotu sobe in sune s prstom v temo pred seboj:

Javor je propalica, je pustolovec, — res je; ampak on je moški in neustrašen, odkritosrčen vsaj sam pred seboj. Ti, moj ljubi, ti bi hotel biti pustolovec, ti bi hotel uživati, kot on uživa; — a obenem bi bil rad dostojen in pošten. Ti si slepar sam pred seboj, pred drugimi si svetohlinec! Javor pozna korist in škodo pustolovstva; on računa s škodo. Ti trepetiš pred njo, — ti strahopetec! — — —

Tomo leži na postelji, roke pod tilnikom, oči brez spanca upre v temni strop, utrujen in izmučen, obupan sam nad seboj... Misli so mu zmedene, ko da mu je um nenadoma omlahnil. Ne zaveda se, kako je nehalo njegovo razmišljanje, kaj je dognal in kaj bi bila zdaj njegova naloga. Telo in dušo mu prevzema eno samo težko čustvo slabosti in poparjenosti, nemoči... Pa se prevrže na desno stran, zapre oči in začne šteti, — zaspati hoče... Počasi se mu vrača ravnotežje, nestrpnό drgetanje v živcih mu mineva, blagodejen mir mu objame ude...

Naenkrat — kakor iz spanja — mu zaplami pred duševnim pogledom svetla luč... Naenkrat mu je jasno v glavi:

Saj je vse skupaj laž! Kaj brezmiselnost?! Kaj strahopetnost?! Kaj propalost in pustolovstvo?! Obrekovanje! Samokvarstvo! — Hrepenenje, — to je vsa resnica! Duša hrepeni po duši, po sorodni duši, po edini duši, ki ji je namenjena, da se strne z njo v brezkončni harmoniji! Duša hrepeni po čisti sreči, ki je išče in išče brez nehanja, vztrajno in neomajno, vkljub zmotam in prevaram, vkljub blodnjam in razočaranjem in obupavanjem. — Tuintam za hrepeni telo za grehom... Telo je kakor stroj in duša mu je strojevodja. Stroj je snov in moč, vodnik je duh, ideja. Telo brez duše, brez ideje in brez cilja zablodi v greh — kakor skoči stroj, ki izgubi vodnika, s tira in zgrmi v pogubo... Snov in duh morata predstavljati enoto — telo in duša morata živeti v harmoniji.

Disharmonija vodi v greh. — Hrepenenje je življenje, cilj je sreča; zanj si dozorel, če si dosegel harmonijo v sebi. In harmonija z drugim bitjem, s sorodnim bitjem, je sreča sama — vélika ljubezen! —

V Tomovi notranjosti je svetlo in veselo, občutek zadoščenja in ponosa ga navdaja. Zdi se mu, da je prodril do najgloblje resnice, do najgloblje modrosti ... Pobožno mu šepetajo ustne ono pesem iz njegovega brevirja — iz Otona Župančiča —:

„Ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota,
jaz sem te iskal,
mimo tebe sem šel in pogledal sem te
in sem ves vztrepetal ...
In moje srcé zaslútilo je
tvojo tajno moč,
in moje srcé začútilo je,
kak jasni se noč.
In v moji duši vzcvetelo je
zakladov nebroj,
vse bitje mi zahrepenelo je
za teboj, za teboj,
ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota ...
O jaz sem bogat —
pomagaj, pomagaj mi dvigniti
moje duše zaklad!“

Kakor bi molil, ponavlja zaporedoma:

„O jaz sem bogat —
pomagaj, pomagaj mi dvigniti
moje duše zaklad!“

... Zakaj je do sedaj samo pri Vêri občutil, da ga veže nanjo duševno sorodstvo? Zakaj je bil pri vseh drugih ženskah, ki se jim je bil približal, že po prvem znanju iztreznjen in ohlajen? Celo njih telesni čari so mu bili po navadi že čez noč postali odvratni. Mira je bila prva in z njo je bilo malo lepše nego z drugimi, a takrat je bil še otrok in duševnih stikov tudi z njo ni občutil ... Od Vêre pa se je moral trgati. Ona ločitev je bila zanj tragedija, morda nič manjša nego zanj ... In zakaj jo je zapustil? — Ker ni bilo harmonije v njem. Bil je preveč zunanji, preveč počuten, preveč pohlepen za surovim uživanjem, za poltnostjo in za pija-nostjo. Bil je še preveč telo. Njegova duša še ni bila enakovredna

in enakopravna, bila je zaslužjena telesu. — Pa je-li danes — harmonija v njem? ...

Nenadoma je njegova duša vsa pri Vêri. Z zadoščenjem ga navdaja misel, da so zopet sklenjene vezi med njima; čustvo ga prešinja, ko da sploh še niso bile prekinjene, temveč da sta jih kakor po dogovoru prezirala. Ali sta se skušala? Ali sta se bila namenoma ločila, da bi spoznala moč in trajnost svojih medsebojnih simpatij? — Ali je tako gotovo, da nas vlada samo usoda? Ali nas ne vodi mnogokrat naskrivoma in podzavedno — preko naše volje — naša duša, ki ima morda svojo voljo in svoje cilje z nami? — Ali se ni bil on dovolj potrudil, da bi se Vêri izneveril? Ali bi ne bila morala ob njegovi trmoglavi razuzdanosti usahniti tudi zadnja kal ljubezni? — In podobno Vêra: — Drnovšek in Amerika! Turčin in Silva sta namigavala celo na Zorka! ... Ali ni moralo biti zanj pogorišče njunega ljubimkanja docela izsušeno, brez najmanjše žive iskre, brez najtanjše sence kake nade? — — In vendar: — ko bi ju ne bilo danes oviralo sto pomiselnosti in sto obzirov, — ko bi ju ne bil zastražoval zakon vztrajnosti in doslednosti, — ali bi si ne bila že ležala drugi drugemu v naročju? — Ali bi ne bila pila brez nasičenja in brez konca zatajevano in zadrževano slast ljubezni? — — — Kaj ju je privedlo zopet skupaj? Slučaj? Usoda? — Ali nista prišla za hrepenenjem svojih duš? Ali se nista že ves čas pripravljala na novo svidenje? Ali nista podzavedno iskala poti ter jo srečno našla? ...

Spomin poljuba mu zagori na ustnih, spomin poljuba, ki ga je bil ukradel Vêri tam za lopo — in ki je še v spominu sladek in razkošen, plameneč ... Ona mu poljuba ni vrnila; a njena usta so bila tako pripravljena, tako nasičena s slastjo in kopnenjem, da je bil ves omamljen od opojnosti ... In njen pogled — prestrašen in očitajoč in vprašujoč — in vriskajoč obenem ... uprt v njegove oči — pričakujoč in nepremičen, kakor vkovan, zamaknjen ... pogled košute pred neznanim čudom, ki ne ve o njem, ali ji pri- naša — smrt ali najvišjo srečo ...

Potem spomin na njun pogovor ... Sedela mu je nasproti, z vsem telesom obrnjena proti njemu, s komolcema naslonjena na mizo in na stolovo naslonilo. Z malo dvignjenimi rameni, glavico prizdignjeno in naprej molečo, nekoliko nesigurno in nekoliko nagajivo, ko da je vsaki hip pripravljena, da jo bliskoma umakne. Njeno oko se mu je smehljalo; njegov sijaj in blesk, njegova mokrota, sanjava in hrepeneča, ga je prešinjala z ginjeno sladkostjo.

Njeno lice, sprva blede, pozneje zardelo, ga je mikalo, da bi se pritisnil nanje s svojim licem in bi si odpočil na njem kot na žametni blazinici. In njene ustnice, — fino rezane, kipeče in vabeče ... Gledal bi bil vanje in bi bil pil besede z njih, — srkal bi jih bil in srebal, ko da je slednji zlog poljub ...

„Učiteljica na kmetih, — je že lepo; ampak — jaz sem takrat bežala s kmetov! Do Ljubljane bi bila preobračala kozolce, samo da bi bila preje proč!“

„Ali vas je dosegalo ono obrekovanje?“

„V toliko me je dosegalo, da mi je bilo dalo povod za odpoved.“

„Nazadnje vam je bilo celo — dobrodošlo?“

„Kot povod mi je bilo dobrodošlo.“

„Gospodična Vêra, — ampak vi ste vrgli puško v koruzo, predno ste sploh začeli streljati!“

„Saj nisem znala streljati! Saj nisem mogla streljati! — Sicer pa: — Prvo leto sem bila namestnica na večji šoli v hribih, — tam ni nihče streljal. Vodja je bil samo vrtnar in kmet, kolega je bil kartač in ponočnjak, koleginja si je v šoli negovala svoje kodre in svoje mozoljčke. Meni so bili dali prvi razred, meni neizkušeni negodnici; otrok je bilo pol preveč. Vsak drugi dan sem morala substituirati tega ali onega od obeh kolegov, ki sta povrsti izostajala. Tu je bilo vsako streljanje nemogoče.“

„Učiteljevanje comme il faut!“

„Potem seveda še zahrbtnost in zavist, intrige ... Neka ženska mi je bila dala malo sadja. Še spomnila se nisem, da je njen otrok pri meni v šoli; vrhu tega je bil priden in ni potreboval protekcije ... Koleginja me je ovadila nadzorniku!“

„Ona je imela mozoljčke, zakaj jih niste imeli tudi vi? Vi niste bili kolegijalni!“

„Ona je bila krasotica — vkljub mozoljčkom!“

„A najbrže je bila mnogo manj srčkana!“

Vêra se je zdrznila in široko odprla oči ... potem se je zasmejala, da so ji stopile solze na trepalnice:

„Hahahaha ... Vaši komplimenti treskajo kot strele z jasnega!“

Pogledala ga je zviška, nekoliko pomilovalno in porogljivo ... In Tomo je povedil glavo, ves zardel, poparjen ... Takoj se ji je zasmilil, — siloma je ukrotila svojo veselost, in ponudila mu je kozarec, da je trčil z njo in pil ...

„No, — poslušajte dalje! Drugo leto — hvala Bogu, da je bilo samo nekaj mesecev! — sem bila tu nekje v okolici. In pomislite: na nemški šoli!“

„Izdajalka!“

„Narobe! V narodnem oziru nisem škodila. Farni župnik je bil za kateheta; on mi je bil takoj namignil, kako in kaj. Podučevala sva slovenski! Saj drugače niti nisva mogla, ko sta bila samo dva učenca — brat in sestra — Nemca!“

„A zakaj potem — nemška šola?“

„Radi tovarne! Ravnatelj je bil Nemec, par uradnikov je bilo Nemcev, — ali kaj bi bili ti brez šole? Morda je bilo prejšnja leta kaj več nemških otrok; takrat sta bila samo dva in fant je bil — idiot.“

„Lepa reč to: — nemška šola v ljubljanski okolici, v srcu domovine!“ *morda ona za inofijimi goricami?*

Věra je zmigala z rameni:

„Tu sem imela premalo otrok — vseh skupaj je bilo kakih trideset —; premalo otrok, a preveč razredov. Celodnevna šola in — šest oddelkov!“

„Torej tudi tu ni bilo nič s streljanjem!“

„Največji dečki so bili že kakor hlapci! Surovi kot mešetarji, hudobni kot peklenščki!“

„Ampak vi, junakinja, ste jih ustražovali?“

„Haha . . . oni mene! Pretepli bi me bili! Vpričo mene, med poukom, so se pogovarjali o svojih lumparijah.“

„Na glas?“

„Na glas! Dražili so me! Eden je vprašal na primer sosedo: ‚Kdo te je ustvaril? — In oni je odgovoril resno, kakor bi bil vprašan od kateheta: ‚Ustvaril me je oče!‘ — ‚Kdo te je odrešil?‘ — ‚Odrešila me je babica!‘ — ‚Kdo te je posvetil?‘ — ‚Posvetil mi je gospod župnik s palico!‘ — Vsepolno so imeli takih.“ *(Če mi to malo)*

„In vi jim niste nič posvetili?“ *Stvari, ki se dotikajo vere, bolj z roko*

„Oni so mi posvetili in so me razsvetlili, da sem spoznala, kako prav nič ne sodim za učiteljico!“

„Kdo bi takoj obupal?“

„Pri teh razmerah nisem mogla niti malih strahovati.“

„In zato ste vrgli puško v koruzo . . . in gospod župan je bil gospe županji zopet zvest . . . Učiteljsko navdušenje!“

„Nene: — pri teh izkušnjah me ne mika več na kmete!“

„Strahovati? Ali je treba deco strahovati? — To sem rado-veden!? Čisto nič bi se ne bil jezil, — s kratko pravljico bi jih bil ukrotil! S pripovedovanjem bi jih bil pridobil, male in velike!“

„Saj sem poskusila!“

„Pri dovtipu o ustvarjenju in odrešenju bi se jim bil smejal, z njimi bi se bil smejal; — vi ste se jezili!“

„Vi se ne morete zamisliti v razpoloženje mlade ženske . . .“

„Mlade ženske!? Premлади ste bili morda, res je; surovosti življenja vam še niso bile znane . . . A danes bi svojo ulogo drugače zastavili!“

„Že mogoče!“

„Na takem polju! Ne nemški šoli za slovenske otroke! Ponemčevanje ji je bil namen, — vi bi ga lahko izpodnesli!“

„Izpodnašala sem ga!“

„A brez navdušenja in brez prepričanja, — zato ste strahopetno ubežali!“

„Strahopetno?!“ — Vêri so gorela lica, oči so ji strmele vanj in ustne so ji trepetale: „Ono obrekovanje nazadnje tudi ni igrača! Pri županu — po nastopu njegove žene — nisem mogla ostati. Kam pa naj bi bila šla na hrano? — V tovarno? Po miloščino k nemškemu ravnatelju? . . .“

„Gospodična, — prej ste že priznali, da je bilo to samo povod! Roko na srce: — učiteljevanja sta se bili naveličali! Slabe izkušnje ste imeli, ker še niste bili zreli za učiteljico, ker ste bili še — premalo podkovani za učiteljico!“

„No . . .“

„Nikar ne slepomišimo! Saj niste vi edina; — večina učiteljstva prihaja še nezrela in premalo podkovana med ljudstvo! Vi ste ubežali; — drugi postajajo čmerikavi rokodelci, brez gorkote in brez duše!“

„A lahko se tolažijo, da so še za to preslabo plačani!“

„Imate prav, — ampak to je drugo poglavje! — Jaz pa imam misel o učiteljevanju . . .!“

„Tudi jaz bi imela misel!“

„Najbrže imava isto misel: — Učitelj naj bi ne bil na svojem mestu samo šolnik, moral bi biti naš kulturni pionir! Na višku izobrazbe — bi moral biti izven šole javni predavatelj, voditelj ljudstva na polju gospodarstva in prosvete; v politiki ne agitator, temveč informator!“

„Svečenik prosvete!“

576 „In gospodična Vêra: — Ravno na šoli, ki je v narodnem oziru tako brezmejno važna . . . ali — recimo rajši: — na šoli družbe Sv. Cirila in Metoda tam kje ob naših mejah!?“

„Altroche!“

„Kakšno delovanje bi vas moglo bolj zadovoljevati, bolj osrečevati, bolj vzviševati — nego vzbujanje narodne zavesti v ljudstvu, narodnega ponosa, okrepčevanja odpornih sil zoper navale in nasilja raznarodovanja? — Varovanje in reševanje otroških duš, ki nam jih roparski kragulji kradejo in davijo še nerazvite in negodne! Skupljanje mladine v pevskih in izobraževalnih društvih! . . .“

„Lep program, gospod Tomo; — a ne pozabite na mučeništvo, ki je usoda takih pionirjev!“

„Mučeništvo? — Lepo vas prosim, gospodična Vêra, — ali morete uiti mučeništvu? — Ali ni mogoče prav mučeništvo cilj življenja? — slast življenja?“

„No — to je res vprašanje!“ — se je zasmejala Vêra; a bila je naenkrat zmedena in nemirna in njene oči so mu začele izbegavati.

„Ali ni to vaše guvernantstvo tudi mučeništvo? — nepotrebno mučeništvo? — Ali vas Dana in Nada še potrebujeta?“

„Gospod Žitnik!“ — Vêra se je nestrpnostno popravila na stolu . . . Tomo pa je bil nenadoma neusmiljen in odločen:

„Ali ni nazadnje tudi sveti zakon mučeništvo? — Amerika?“

Vêra je globoko zardela, oči so se ji zameglile; s kratkim pogledom ga je ošnila, povescila glavo in molčala . . .

„Pustite vse skupaj, gospodična Vêra! Svoji usodi se ne izognete; — izberite si mučeništvo, ki vam ne bo ubijalo ponosa, ki vam ne bo vesti obteževalo! . . . Pojdite zopet na kmete, postanite nčiteljica!“

. . . Tomo premišljuje o tem pogovoru, o svojem vsiljivem prigovarjanju; pa se ne spominja več natanko, ali je bil res omenil Amerike, ali je bila misel na Drnovška le podzavedno oni motor, ki ga je priganjal k zgovernosti . . . In zdaj se vprašuje: — S kakšno pravico ji je tako govoril? — Ali si jo je hotel zase prihraniti? — za poznejši čas? — Ali se je nadejal, da jo usoda še obteše in otepe — in mu jo vrže ob svojem času v grešno naročje? — — Tomo strese z glavo in prežene misel. Spomni se, kako ji je bil pozneje ujel ročico v svojo dlan ter jo skrivoma božal in stiskal. S sladnostjo se spominja, kako si ona ni upala, da bi mu jo iztrgala, ker se je bala, da bi kdo zapazil njegovo drznost . . .

Siloma je krotil svoja prekipjavajoča čustva; nalival se je z vinom, kadar mu je silila preko ustnic besedica — ljubezen ...

Nenadoma se zdrzne: — gnus ga obide nad samim seboj... Komaj je bil zapustil Vêro, — dlan mu je bila še topla od njenih prstov, — je zijal na cesti za ponočno izgubljenko ... In pozneje je klical Micko; ko bi ne bilo okno omreženo — — —

„Ah, kako mi mladeniči blodimo ...“

Tomo se prevrže na postelji ... A kako je z Vêrinim igralskim talentom? — z njeno mimiko? — z njeno nemo igro? — Jezi ga, da je te stvari zamudil, ker se je bil umaknil k manjši družbi v lopi. Pikro čustvo ga navdaja: — Vêra igralka? — Bogve, kako se zna pretvarjati? Če ima res tako v oblasti svoje mišice v obrazu, — ali moreš sploh verjeti izrazu njenih oči in njenih ustnic? — — — Čemu se mučiš, Tomo? Vdêri k Micki in potolaži si svoj glad po ženski! — potem se boš smejal vsem tem neplodnim sanjam o iskanju duš, o harmoniji duš! V neodločnosti so tvoje muke! „Predaj se vetrom — naj gre, kamor hoče! Naj srce se navriska in izjoče!“ — In izjoče! — mu zaplače duša ... In kakor da leži ob lepi grešnici in se dotiče z ustmi njenega ušesa, šepetaje tiho:

„Ljubezen moje mlado
tišči gomila ...
Daj, tiho, brez besed
se poljubiva,
da se ne vzdrami —
o tako lahnó
je spanje v jami.“

A nenadoma ga prešine kakor tok elektrike po vsem životu; vzpne se na komolce, skoči s postelje in udari s pestjo po mizi:

Sam jo vzemi, Tomo Žitnik! Sam jo vzemi! — Kaj pa hočeš s svojim pravom! Če v štirih letih nisi niti prvega izpita obvladal — kaj pa hočeš? — Sam postani učitelj in jo vzemi! — Ali je treba kaj premišljevanja? — Premajhna plača? — Dvojna plača, če sta obadva v službi! — Vzemi jo in pojdi z njo na mejo pionirit! — 575

Prižge si cigareto in šeta naglo po sobi sèm in tja:

Ali je treba kaj premišljevanja? — Ali ni vse jasno? — Skleni, Tomo Žitnik! Stvar je zrela! Stvar je zrela! ...

... Jutranje solnce sije skozi oknice, ko Tomo zopet leže in zaspi ...

(Dalje prihodnjič.)

*Večkrat z nemoralnimi prizori pri moralno
ali se jim porabi tak moralnost
to pa le bogovi vedo!
Čer pa se bralci ponavljajo, da je pisec prevelo*

Rado Murnik:

Na Bledu.

(Dalje.)

12.

V nedeljo popoldne sva šahala z gospodično Olgo v zeleni verandici ob jezeru. Vreme se je kisalo, vendar ni bilo dežja; včasih je solnce celo jarko posijalo skozi sive oblake na vodno plan, koder so se zibali polni pisani čolni in ladje ter se svetili beli rokavi veslačev. Lastovke so letale nizko nad jezerom in nad tlemi.

Prišel je Olgin papa s knjigo in tlečo britaniko. Iskrene oči so mu venomer švigale naokoli, kakor bi iskale nečesa, nad čimer bi se mogel jeziti. Odzdravil mi je kratko in odšel mimo naju po vrtu.

Nehote sem pogledaval od lesenih šahovih malikov na Olgin zamišljeni, nekoliko po strani nagnjeni temnopoltni obrazek, na njene povešene dolge trepalnice, na dražestno ponosni slavalok njenih fino oblikanih usten, na nežne laske, ki jih je nihala krotka, komaj čutna sapica ob čelu, ob sencih in vitkem vratu. Na levici se ji je svetila srebrna zapestnica in delala ozko senco na beli polti. Še nikdar nisem šahal tako šušmarsko! Olga je menda čutila moje poglede in me pomotrla s svojimi čistimi, jasnimi očmi. Ta trenotek sem čutil nekaj kakor plaho zadrego pričo lepega dekleta.

Od Osojnice in od vode je rahel pihljaj dovajal hladno vlago, dehtečo po mokrem vrbovju in bičju in ločju in travi. Zagrinjala na oknih prvega nadstropja so se leno premikala v prepihu. Na strehi je grulil zaljubljen golob.

Olgina preprosta temnovišnjeva obleka z belimi progami nad krilovim robom me je spomnila zavodov in dejal sem: „Včasih sem zavidal prijatelju, ki je poučeval na dekliškem zavodu. Kako prijetno mora biti učiteljevanje med veselimi mladimi dekletih!“

„Včasih smo se že zabavale in uganjale šale, vobče pa ni bilo tako prijetno in zanimivo, kakor domnevate, gospod Kalan!“

„Kakšne pa so bile one šale?“

„Nič posebnega — pa saj veste: v šoli se zdi vsaka malopridna malenkost izredno znamenita. Stari gospodični Gabrieli smo postavile slamnatega možica pred sobo. Haha, maščevala se je strašno nad nami! Tri dni nobene močnate jedi! Profesorku“ zgo-

dovine smo pa spustile vrabca v kateder. Profesor pride, vrabec čivka! Gospod vpraša srdito: „Katera pa čivka?“ Odgovorimo: „Nobena ne, gospod profesor!“ Vrabec le zopet čivka! „Katera oponaša vrabca?“ se jezi profesor, me pa težko krotimo smeh. Nekateri so vse rdeče. Hahaha! Hahaha! Naposled odpre kateder, ptič vzleti skozi okno — hahaha! — profesorček pa maje z glavo in godrnja: „Tako velike, take dame že, pa še tako otročje!“ Kaznil nas pa ni nič. Zato smo mu poklonile konec leta skupno fotografijo s posebno lepim okvirom in svojimi podpisi. Zahvalil se nam je in govoril tako lepo in ganljivo, da smo se vse jokale — in hudo nam je bilo žal, da smo mu včasih tako nagajale. *Se je prof. Murnik*
Olga je odlikovala redka posebnost, izreden dar božji. Zнала
 se je tako veselo, tako pristrčno smejati, da se je moral oveseliti najhujši pustež. Ta smeh je imel čudovito moč do človeka. Čutil si takoj, da nikakor ni prisiljen, ni priučen, ni konvencionalen, ni lažniv, marveč da je pošten priroden smeh, kakršen izvira le iz radostnega blagega srca. Tak smeh je prirojen in se da prav tako malo priučiti kakor pravi humor.

Zopet je prikorakal ravnatelj in postal pri naju. Bukve je položil na mizo; naslov jim je bil: O državnopravnosti poštnega regala. Brrr! Pogledal je iznad ščipalnika in naju kratkomalo obsodil: „Nihče ne zna nič! Mene bi bilo sram!“

Olga me je pogledala proseče, vsa zardela zaradi papanove brezobzirne odkritosrčnosti. On pa je nejevoljno pihal dim svoje britanike proti Triglavu in naju pokrtačil še malo: „Tako šahajo culukafri na pustni torek! Ali kaj mislita ali nič, preden vlečeta? Kaj takega ne morem več gledati. Poboljšajta se!“

Okoli oči mu je zatrepetavalo. Gotovo ga je zelo veselilo, da je mogel zopet koga okarati in spraviti v zadrego. Vzel je bukve in odmarširal.

Tiho so pljuskali vali ob les male verande. Na hoji je skakljaj črnoglavček. Blizu brega so plavali klini in luskine so se jim zdaj pa zdaj zablistale kakor nanovo brušeno jeklo. Še bliže, nad plitvinami, pa so polzele manjše ribice; Blejec jim pravi muze.

Olga se je dotaknila svojega levega stolpa; toda, kakor bi se bila spekla, je odmaknila roko, videč, da je njen beli konjiček v nevarnosti.

„Gospodična, dotaknjeno, potegnjeno! Skakalček je moj!“

Nemudoma je prijela svojega belca za vrat, jaz pa za glavo! Obadva sva krepko držala ta kos izrezljanega, po barvi dišečega

lesa kakor bogve kakšen zaklad in se smejala. Nenadoma sem se sklonil in ji poljubil malo roko, ki je imela na prstnih sklepnih gubah nekoliko temnejšo, rjavkasto polt.

Olga je živo zardela do malih ušes in se nehala smejati. Kar so zašumela ženska krila. Stari lisjak nama je poslal angela variha, svojo pusto svakinjo Brigito. Počasi kakor želva je prihajala sitnica, njej na levi pa je sopihal odurni mops. Vstal sem in slovesno pozdravil lepi par. Žalostno je zastokala klop, ko je sedla obširna teta nanjo. Jela je plesti, kakor da so se raztrgale obujke vsega sveta in velela: „Prosim, izvolita nadaljevati!“

„Milostiva ste premarljivi!“

„Moja vzgoja je bila pač solidna, domača, gospod Kalan! Vajena sem dela. Moja mati ne bi bili nikdar dovolili, da bi jezdarila bicikelj ali žogala lawn-tennis ali uganjala podobno moderno neumnost in javno nesramnost. Tisto jahanje dam na kolovratu je javno pohujšanje in tisto bedasto žoganje z otročjimi žogami je pogubna potrata dragocenega časa. Slovenci in Slovenke morajo oponašati vsako budalost, ki si jo je izmislil drug narod. Dandanašnja ženska mladina mi kar nič ne ugaja. Goli vratovi, napol gole prsi, prozorne bluže, prekratka krila: vedno lepše! To je takomenovani napredek! Žoganje, kolesarjenje, sankanje, vse to je neumno, nepotrebno, nespodobno in pregrešno. Taki sporti peljejo naravnost v peklensko brezdnost! In zdaj bežljajo punce že kar same po gorah! Za moje mladosti ne bi nobenemu poštenemu dekletu na misel prišlo kaj takega, niti v sanjah ne. Bog se usmili!“

„Šah in šeh!“ je napovedala Olga, jaz pa sem se vdal. Nehala sva.

597 „Dekleta imajo preveč prostosti,“ je tožila komična teta in nevoljno majala glavo, da so plaho podrhtavale umetne cvetlice na stolpu babilonskem. „O — posledice ne izostanejo! Le pogledjte, kakšne uganja na primer gospodična Molly. Ne ženira se ničesar, vede se naravnost škandalozno! Ali se ne zvija in zvira na gugalnem stolu kakor lahkomišelná subreta? (Ta samostalnik ženskega spola je izgovorila z ledenim zaničevanjem.) Ali ne sedi s prekrižanima nogama? Ali ne vpije kakor jesihar? Ali ne puši kakor kosmat harambaša? Ali ne žvižga ko pastir na paši? Ali ne jezdari na kolovratu kakor obsedena? Ali se ne vozi ta španska muha kar sama s svojima ponijema in ali ne občuje z nevarnimi moškimi pravtako po domače kakor s tovarišicami? Uh, tisti peklenški američanski flirt! In druge jo pridno posnemajo, zlasti Nada.“

„No, tisti flirt je čisto nedolžen, milostiva!“ sem ustavil povodenj njene jezičnosti.

„Nedo-olžen?“ je zapela in se strastno popraskala z jekleno pletenko pod slamnikom. „Nedo-o-olžen? Flirt je prava kuga! Zato je v Ameriki toliko ločenih zakonov!“

Medtem so zaškipala železna vrtna vrata. Boso blede dekletce v preširoki in predolgi obleki se je bližalo verandi. Ozki obrazek, tih, trpeč, menda nikdar vesel, je bil uklonjen nad košarico; ta obrazek se mi je zdel tako nežen in miloviden kakor obličje preoblečene princesinje. Ko je uzrla grdogledno teto, ji je zastala noga, in košarica se je tresla v drobni roki.

„Ali si že spet tukaj, potepulja?“ jo je pičila krepostna čenča in jo motrila skozi lornjeto. „Potepati se, je prijetnejše nego delati, kaj ne?“ Mops je bevskal.

Psovana deklica od sramu in strahu ni mogla izpregovoriti. Žalostno je uklonila glavico še niže in povesila solzne oči.

„No, zdaj se bo pa še kremžila!“ se je repenčila debela teta in spustila lornjeto. „Ti malopridnica!“

„Motite se, teta!“ je rekla Olga mirno. „Bogve kod je tavała revica gladna in trudna po gorah. Roke in noge so ji opraskane po trnju. Jerica, pojdi k meni! Nič se ne boj! Pokaži, kaj si prinesla lepega?“

Rahlo jo je potegnila k sebi in jo pobožala. Turen babilonski se je iznova majal, teta je vzdihnila kakor v hudih mukah. Izpod orehovega perja v cajnici so sladko zadehtele rdeče jagode. Olga je stisnila Jerici nekaj denarja v dlan in tudi jaz sem se iznebil drobiža. Vzela nisva nič, da bi mogla Jerica prodajati še drugod. Deklica je ujela Olgino roko, da bi jo poljubila. Olga pa se je ubranila in se je nasmehnila: „Le kmalu spet kaj prinesi, ljuba mala Jerica! Bog te obvari!“

„Kako razvajata punco!“ se je čemerila skopa teta in gledala za odhajajočo. „Poznati morata tako svojat! Punčara je kaj dobro dresirana za beračenje. Zvečer bo pa oče pijan pretepal ženo in otroke, ha, ha!“

„Jeričin oče je hudo bolan,“ je odvrnila Olga tiho. „Mati ji je že umrla.“

„Ah, ljudje so hinavski in sebični!“ je zagodla debela Kassandra. „Od nikogar ne pričakujte nič dobrega zastonj! Gospod Kalan, ali verjamete, da bi bil Zoretov Jaka šel reševat Heywoodovo hčerko, ako ne bi bil prav dobro vedel, da je Heywood milijonar in da mu odrine veliko nagrado?“

X Pobožna Brig
 skopost in nevestnost do nedolžnega. Jerica - kolikor
 se to ponavlja v gotovih krogih. In sili človeka, da

„Preverjen sem, da bi bil šel Zoretov pomagat tudi vsakemu drugemu, gospodična!“

„Tako-o-o?“ je zamuzicirala ozlovoljena teta in naredila obraz, kakor bi ji lezli mravljinici po njem. Ne le, da se ji nisem prav nič prikupil, še celo zameril sem se ji!

Tedaj je zašumelo v jablani blizu verande in jabolko je cepnilo težko na tla. Žlahtni mops se je prestrašil, zatrepetal in debelo gledal. Pasja pokroviteljica ga je dvignila v naročje in ga goreče pritisnila na svoje severne meridijane. Mopsus je zoprno zacmевkal, ker ga je stara šalobarda preveč prižela na ljubeče srce. Dejala ga je nežno na klop in ga tolažila: „No, no, ti revček moj, saj ni bilo nič hudega! Le spančkej na miru!“

Presedalo mi je. Od otoka in zapadnega brega so segale popoldanske sence že daleč po jezeru. Poslovil sem se.

„Kod si hodil, kje si bil?“ me je vprašal doktor Zalokar, ko sem ga došel v tihi Zaki.

„Pri Jarnikovih. O, med kakšnima dvema pustoma živi gospodična Olga! In s kakšno mirnoveselo potrpežljivostjo prenaša malenkostne pa vendar skeleče vsakdanje ubade!“

„Potrpežljivost je vseh ženskih kreposti smetana. Hm, pa tisti pes, tisti mops, kaj? Zvest mops! Brigita je izkusila že toliko človeške nezvestobe, zato časti stanovitnega mopsa bolj, nego neumni stari Egipčani svoje svete krokodile, ibise, bike in mačke. Naklonila mu je mastno pokojnino z naslovom in značajem višjega salonskega mopsa, dala se je z njim v naročju slikati in obeta, da ga da napaziti; potemtakem bi se kuža lahko klasično veselil s Horacijem: Non omnis moriar — ne preminem ves! Poglej, tamle vesla pa Osojnikova Minka z Janezkom na Jezero.“

Skoraj potem je „na Jezero“ trepetaje zapel mali zvon; tiho in otožno je plul njegov glas nad vodami kakor molitev umirajočega v smrtnem strahu.

Po večerji sem odšel kmalu domov, ker sem se bal, da bi Janko opazil mojo zamišljenost in jo porabil za sijajne dovtype. Na terasi je svirala zdraviliška godba vsem Anam in Anicam za jutrišnji god. Venomer sem moral misliti na Olgo; zdelo se mi je, da hodi zmeraj poleg mene. Čutil sem veselje, otožnost in — zagoneten strah! Zakaj?

Ali sem ljubil Olgo že sedaj? Poznal sem jo komaj en teden. Ah — dozdevalo se mi je, da se poznata najini duši že od nekdaj, od vekomaj!

13.

Dež je šumel po jezeru, bobnal po strešnih deskah in trkal na ^{angela}naokla okna. Po ulicah je veter lovil dim in razpete dežnike redkih pasantov. Prej tako živahno jezero se je okalilo od velike nejevolje nad slabim vremenom in kuhalo jezo, da so vzkipevali tisočeri mehurci. Veseli beli lesket svetišča na otoku je utonil pod dežnimi strunami.

Otožnost je mežala izza sajastih oblakov. Težko smo čakali pošte in časnikov. Domači so mlatili žito na skednju, jaz pa prazno slamo v dnevniku. Šahat nisem šel več. Hudo sem pogrešal Olgo, hrepenel sem po njenem glasu. Ustanovili smo kegljaško bratovščino, ali Olge ni bilo poleg. Najslabeje je kegljal svetnik Oven; bistro je gledal v dež in vzdihoval milo: „O da bi bile to vinske kapljice!“

Naposled se je vendar izvedrilo. Lepota in radost sta zopet sijali v jasni sinjini, radost in lepota sta lili zemljanom v dušo. Jezero se je zopet ljubo nasmehnilo, kakor krasno veselo oko, in radovalo se je vse naokoli in smehljalo: osveženo zelenje, oprana pota, novo pobeljene veleplanine; srečen nasmeh je poigraval tudi na vedrih obrazih. Iznova so oživele promenade, hladoviti drevoredi, tu in tam že po malem orumeneli. Vsak čas so prihajali novi gostje, kolesarji in hribolazi. Zopet je bilo vroče in svetnik Oven se je hladil po oazah.

Naša kegljaška bratovščina se je premenila v turistovsko. Najprvo smo hodili po blejski okolici in se zabavali neskrbno in razposajeno kakor izpušчени šolarčki. Pozneje smo lazili po solčnih višavah in mračnih tesneh, po ozkih dragah in širnih dobrih. Obiskali smo srebrno openjeno Radovino; demonsko lepo Bohinjsko jezero; bobneča slapa kraljeve Savice in drzovitega skakalca Peričnika; divje veličastni Martulikov jarek pri Kranjski gori; sanjava Klanška dvojčka in Rateče, kranjsko Sibirijo; Koprivnik, koder je kaplanoval Vodnik, in Vrbo, Prešernovo vas domačo ... Povsodi smo se težko ločili.

Prekmalu so minuli ti lepi dnevi. Zlasti proti koncu mojega dopusta se mi je zdelo, da beži čas posebno hitro. Že so šumele čebele po dehteči ajdi. Vkratkem bo treba nazaj v dunajsko uradno kletko! Kako neprijetna mi je bila ta misel! Navadil sem se Bleda tako, da se mi je zdel Dunaj že nekaj čisto tujega.

X Kakor da bi kaj na tem bilo - Ja bi bil Rado Dunajčan

Pri Osojnikovih so bili zopet veseli. Sosedov Jaka je srečno prebil krizo. Ko se je ves znojen prebudil po dolgem trdnem spanju, je čutil, da mu je čudovito odleglo, „kakor bi odrezal“. Sopol je laglje, počasneje in globlje; niso ga več bolele ne prsi, ne glava; kašelj ga ni več tako mučil. Ponehala je mrzlica in zopet mu je dišala jed. Ozka lica so mu bila še vedno bleda; shujšan je bil in slab. Sestra Liza je rekla, da je tak, kakor bi bil že dva dni ležal v grobu. Kmalu pa se je ojačil toliko, da je mogel na vrt. Doktor Zalokar je rekel, da je nevarnost sicer minula, da pa je treba še paziti in se varovati prehlajenja. Mojega Janka so gledali in čistili ko poluboga. Minka je bila zopet vesela in živahna; lica so ji cvetela, hodila je zopet prožno in ponosno. Glasno se je smejala in pela ves dan!

Da ljubim Olgo, sem spoznal že zdavnaj. Veselil sem se tega čustva, kakor da sem našel nekaj novega, nekaj izredno lepega in dragocenega. Radost pa mi je grenila misel, da bom moral kmalu odtod. Ta neprijetna misel se je vračala vedno iznova kakor strupena muha. Sklenil sem, da razodenem Olgi o prvi priliki, kaj veli mojega srca glas.

Soboto popoldne pred Velikim Šmarnom smo izrožili zopet v blejsko okolico.

Kakor navadno na naših skupnih izletih, je tudi danes doktor Jurinac spremljal največ Nado. Fefrl se je držala Balenovića, ko zvest, stanoviten klop. Laskala, milila in sladkala se mu je na vse pretege, ne samo iz čiste ljubezni do njegovega bogastva, ampak tudi zato, ker je imel vedno najslastnejše bonbončke s sabo. Revež je vdano prenašal njeno ljubeznivost; le včasih je skrivaj zamrmral: „Humbug! Poderoso caballero ...“

Mladi pravnik Bogomil Jereb je romal pod gostoljubnim solnčnikom gospodične Hilde. Prav nič se ni brigal za kisle poglede gospe Ovnove, ki bi bila rajša videla, da bi hodila Hilda z doktorjem Zalokarjem. Navihani jurist je — kolikor mogoče za kulisami — prav dobro zabaval svojo dulcinejo; gotovo ji ni razlagal rimskega prava, ker sta se toliko smejala. Sedaj sta bila daleč spredaj, sedaj zadaj; sedaj sta iztikala za lešniki, sedaj občudovala pisano gobo, sedaj zopet trgala pokalice in se pokala z njih zelenosivimi cveti po čelu in po rokah.

Svetnik Zlatoust Oven ni bil nikdar daleč od naših dveh nosačev in je večkrat pokusil, če je pivo še hladno.

Jaz sem kajpada najrajši hodil z Olgo, ali Lavra naju ni pustila izlepa samih. Kako mi je bila ta sitna zgaga na potu! Včasih se nam je prišutila še gospa svetnikova, kadar ni racala zadaj z doktorjem Zalokarjem in pazila, da ji gospod soprog ne uide v oazo.

Dan je bil veder, tih in vroč. Ko smo zavili sredi hriba mimo studenca z žlebom od smrekovega luba navkreber, si je svetnik slekel suknjo in mi drugi moški za njim. Za grmovjem so zvonili kravji zvonci; v hladni hosti je ukal mlad kravar. Bogomil in Hilda sta poredno pokrikavala proti skalam in se smejala odmevajočim odklikom.

„Gospodična Balenovičeva,“ se je oglasil svetnik sladko na vrhu klanca, „ali sem vam danes še tako všeč, kakor včeraj?“

„Vedno enako, gospod svetnik!“

„To me veseli. Ali veste, zakaj sem tako lep? Zato, ker pijem zmeraj mrzlo kavo, kajne, preljuba Genofefa?“

Preljuba Genofefa se je kujala. Za to se je veseljak ustavil in počastil čedo krav in ovac na visokem gorskem pašniku s kratkim pa jednatim govorom: „Slavne krave in ovce! Iskreno vas pozdravljam v imenu vseh vdanih prijateljev drage govedine in ovčje pečenke. O trikrat srečne, čimdalje bolj cenjene živali! Blagor vam, ki kar zastonj prebivate tukaj na slastni planinski paši, v najčistejšem zraku, daleč od sitnih muh, brencjev in komarjev, proste sramotnih spon, vzvišene nad zanikarnimi vsakdanjostmi babilonske sužnosti! Blagor vam, ki kar zastonj uživate velekrasni razgled na Karavanke in Julijske Alpe ter na plodovito Radovljiško ravan, kjer rastejo ajdovi žganci pa kaša! Slavni koštruni, slavna govedina! Srečno prebavajte, veselo prežvekujte in ohranite me v prijetnem spominu! Na svidenje, častita družba!“ Mahal jim je z robcem v slovo in počasi cincal dalje.

Dospeli smo na prijazen razgledni kraj. Globoko pod nami je sevalo Blejsko jezero, lep velikanski smaragd. Holm za holmom, gora za goro se je gnetla in vzpenjala, da bi videla čim več njegove lepote. Nad gozdovi se je vznášal tu in tam zamodrel dim: oglarji so kuhali oglje. V dolini je belela mlada ajda kakor sneg med zeleno turščico, med prosom in deteljo. Visoko v vedrini je plul planinski orel proti poldanski strani, kjer je iztezala Jelovica svoje mrakotne proge ob svetli modrini. Na izhodnem nebu je že čakala točna nebeška dekla, bela luna.

Žalibog je bilo na tem lepem vrhu polno grdih spominov premalo ozirnih obiskovalcev; oglodane kosti, prazne konzervne

škatlice, zamaški, pomečkan, masten papir in razbite steklenice so kvarile prijetni vtis. Jelo je hladno pihati; oblekli smo zopet suknje.

„Čudno je, da je tujec, Anglež, prvi opozoril na lepoto slovenskih planin,“ je dejal Balenović.

„Domačin ne zna prav ceniti svojine,“ je odvrnil doktor Zaklokar. „Še dandanes je mnogo omikanih Slovencev, ki niso videli ne Postojnske jame, ne Cerkniškega jezera, ne gorenjskega raja. Sicer je pa tudi še Anglež iztaknil lepoto tirolskih gora. Pred približno petdesetimi leti se ni zmenil živ krst zanje. — Solnčni izhod bi morali videti z gore, zaspanci, kadar vabi zora vedno nove barve iz mraka in ko žari nad vijoličastimi, rožnatimi, višnjevimi in medlozoltimi orjaki razbeljeni Triglav, vse te pralepote kralj v kraljevem škrlatu! To je nebeško lepo, kaj takega ne pozabite vse žive dni!“

Prijetno utrujeni smo sedli blizu kupa zloženih drv v tanko gosto planinsko travo pod stoletne smreke, ki so jim segale z mahom otkane veje malone do tal.

„Ne spravljajte si zakladov na zemlji, kjer jih končajo rja in molji!“ je dejal gospod Oven, ko smo jeli malicati. Pridno je segal po salamah in prekajenem jeziku.

Hilda in blede jurist sta se zasidrala kar najbolj daleč od gospe svetnice, ki ju je zato gledala dokaj pisano. V duši ji je tlela tiha pa gorka jezica; komaj malo jo je hladila planinska sapica, ki se je žalostno lovila v obširnih rokavih njene višnjeve bluze. Bogomil in Hilda pa sta se neskrbno naslajala z domačo klobaso in zaljubljenimi pogledi. Bila sta prav srečna; smehljala sta se neprenehoma...

„Kako uživata!“ me je opozoril Janko in vzdihnil ironično: „O zlata doba prve ljubezni!“

„Oprostite, gospod doktor, kaj ste rekli?“ je vprašala z mastnimi usti gospa Ovnova, ki je navzlic svoji jezi naglo obirala velik kos mrzlega piščanca.

„Milostiva, govoril sem o prvi ljubezni, o sveti ljubezni! Ta nesebična, požrtvovalna ljubezen naklanja srce k vsemu plemenitemu in blagemu. Nikoli, nikoli ne more srce pozabiti zlate prve ljubezni! Kako bi pa tudi mogel kdo pozabiti najlepših čustev svoje najlepše dobe? Duša in roža cveteta le enkrat!“

„No, nekateri imajo pa kar cel rožni grm,“ je pripomnil doktor Jurinac in si zvijal cigareto.

„Kaj pa velite vi, gospod Balenović?“ je vprašala zopet gospa svetnica in z očmi že izbirala drugi kos pečenke.

„Ljubezen je hužbug!“ se je odrezal Balenović.

„Ljubezen ni noben humbug!“ je ugovarjal doktor Jurinac. „Ljubezen je najlepši dar božji.“

„Povej nam, o Genofefa, za koga se je pa vnelo tvoje drobno srce v svojih prvih deviških sanjah?“ je vljudno vprašal gospod Oven, ki je sedaj jedel sardine, da bi laglje pil.

„Vaši piščanci so pa res izborni, gospod Balenović!“ je ljubeznivo priznala Genofefa in segla po drugem kosu, ne da bi pogledala svojega moža.

„Žalibog zamori slana naših socijalnih razmer skoraj vsak cvet prve ljubezni,“ je nadaljeval doktor Zalokar. „Urejeno naj bi bilo tako, da bi se mogel vsak oženiti vsaj ob petindvajsetem letu.“

„Tako je,“ je pritrdil Balenović, „praktično deklet vzame navadno drugega, da je preskrbljeno.“

„In na grmu cvete druga roža,“ je dejal doktor Jurinac.

„Tudi moja ljubezen cvete, o Genofefa, cvete vedno nanovo kakor žlahtni špargelj, posebno pa se moram pohvaliti, da cvete meseca maja! In moja zvestoba je neomajna.“

„Zvest si, kakor petelin,“ je cmakaje godrnjala Ovnovka.

„Recimo: kakor golobček. Petelin se mi ne zdi nič kaj pripraven za lepo primero zakonske zvestobe, o Genofefa mojega srca! Moja ljubezen do tebe je čimdalje močnejša in hujša, prav kakor zdrav krokodil.“

„Moški so vsi nezvesti!“ je zatrobentala Ovnovka.

„O ne — nezveste so večinoma ženske!“ je ugovarjal Janko.

„Ah, medicinci sploh ne znajo ljubiti!“ je bleknila svetnica.

„Kaj?“ se je nasmehnil doktor Zalokar in odvrnil nekoliko glasneje: „Pet let sem ljubil, pet let sem potoval po sedmih nebesih! Zvestoba moje ljubice je po dolgi in mučni ljubezni mirno zaspala za vekomaj. Ni se ji bilo treba zaljubiti drugič; treba ji je bilo le pred oltarjem pokorno reči svoj „Da!“, zakaj njena famozna gospa mama je namesto mene, medicince brez službe, vabila dobro preskrbljenega uradnika tako dolgo v hišo, da je skočil v odprto kletko, dočim sem jaz, enoletni prostovoljec, junaško branil domovino na velikih manevrih tam okoli Celovca ... Da, da, dolga mrzlica pa dolga ljubezen sta redkokdaj kaj prida.“

Gospod Oven si je pomaknil slamnik po strani na levo uho in sprožil lepe besede: „Tukaj ob izhodnem robu Julijskih planin, o Genofefa, ti prisegam v tej slovesni uri, ob tej ugodni priložnosti pričo vseh večno zvestobo. Daj, da te poljubim in objamem, o Genofefa!“

„A — beži, beži!“ se je branila sramežljiva Genofefa.

„Vidiš, ti si moja prva in zadnja ljubica,“ je nadaljeval ob občni veselosti. „Upam, da tudi tebe ni premotila lepota drugega moškega. Ti si moj ideal —“

„Ah, kaj zopet klobasa danes!“ je vzdihujé objavkal ideal in se lotil testenice gosjih jeter.

„Poslušaj me, zlata moja piška! Ti si bila vsekdar moj ideal in ostaneš moj ideal, akotudi ućakava leta Metuzalemova. Nikdar se ne prepiram s tabo, rajši se umaknem v gostilnico ali kavarno. Tako ima vsak svoje veselje. Ti se veseliš svoje taktične zmage, jaz pa svojega strategičnega umika. O idealna žena! Ako zagledam tvojo ljubeznivo lepoto — zbogom pamet! Ali ni to zvesta, huda ljubezen?“

„Sam sebe smešiš!“

„Zvestoba, ki sem ti jo prisegel v davno minulih letih —“

„Nehaj vendar, lepo te prosim! Zdaj že več ne veš, kaj govoriš!“

„O — malo takih govornikov kakor jaz! Ako začnem, niti ne morem nehati! O — jaz sem rojen Demosten! Rojen igralec sem, igralec!“

„Danes igralec, jutri operni pevec!“

590 „Moj talent za oder je fenomenalen, zlata moja golobica, grlica in putka! To ti dokažem še nocoj. Zapomni si to! Zdaj pa dvigam svojo polno kupico na najino zdravje in želim, da bi še dolgo skupaj živela in veselo prenašala nadloge in težave sladkega jarma zakonskega in da bi se zmeraj tako lepo razumela in ljubila kakor danes! Bog te živi, stara ljubica!“ Izpiš je duško^{ma}.

„Čestitam vam, gospod svetnik, da ste si ohranili mladostne ideale!“ mu je zaklical doktor Jurinac.

„Eh — ideali? Ideali so odpadli moji duši, kakor stari papigi pisano perje! Ostalo mi je le še samo eno pisano pero in to pisano pero je ljubezen do moje Genofefe!“

Gospa svetnica je srdito pogledala na uro in zatrobila med naš smeh: „Polišestih je že, gospoda! Treba bo domov. Čez eno uro zaide solnce.“

Dvignili smo se in krenili nazaj proti Bledu. Vsi smo bili židane volje, le mama Genofefa so se držali kisló.

14.

Nekaj časa sva hodila Olga in jaz sama. Solnčna luč, že bliže zapadnim grebenom, je sijala mileje in v širokih tokih iznad bohinjskih gora. Po vzduhu se je prelival oni prozorni sijaj, ki se

poraja malo pred zatonom. Drevje in grmovje se je ponekod svetilo kakor pozlačeno.

V srcu mi je tlela in žarela ljubezen in hrepenenje, govoril pa sem o vsakdanjih malenkostih, ki niso zanimale ne Olge, ne mene. Čutil sem se nesrečnega, potrtega, in vendar sem se smehljaj. Bilo mi je neznosno; zoprni sem bil sam sebi.

Za hribom je počil strel in odmeval v gorah. V dolini je žvižgal vlak. Hodila sva med stoletnim bukovjem. Solnce je skozi veje usipalo velike cekine po lanskem listju in zelenem mahu.

„Nekaj neizrečeno milega je v gozdni krasoti,“ je dejala Olga.

„Nekaj neizrečeno milega in žalobnega, gospodična!“

Ob sivih, tu in tam očrnelih skalah so snivali blagovonjavi ciklamni. Mirno in hladno je bilo tukaj in tiho kakor v cerkvi. Listi na bližnjih grmih so goreli ko zeleni plamenci.

„O — kako lepi ciklamni!“ se je obradovala Olga. Stopila sva s poti v gozd. Suho listje je kakor prestrašeno šumelo pod nogami. Oba sva jela trgati dehteče cvetke.

V gorah zvoni. Tiho, tiho poje skrita cerkvena, poje tako ljubo in pobožno, tako milo in otožno iz trudne daljave. Tajinstveno trepete njena molitev nad tihimi hostami. Skromni zvoki, kakor oprani v čistih valovih gozdne vonjave, sedaj naraščajo, sedaj zamirajo, sedaj postajajo v večernem zraku. Nepremično, kakor zamaknjeni, poslušajo divji gozdovi, skale in prepadi. Vse je tako veličastno tiho, kakor bi plul mimo sam Bog!

Olga upre vame svoje temnosive oči, polne deviške milobe, in v srcu se mi budi sladak vihar. Motrim jo kakor v omotici. Lica ji obliva čarobna rdečica in v njenih očeh odseva luč zahajajočega solnca. V krotki pozni svetlobi se mi zdi Olga tako lepa kakor še nikdar. Ona čuti moje vroče poglede in stopi dva koraka nazaj.

„Zakaj me gledate tako čudno?“ vprašujejo njene osuple oči.

„O gospodična Olga, da bi vas mogel vedno občudovati v tem čaru!“ dem polglasno.

Olga se okrene, vendar vidim dobro, da ji gore lica še živeje.

„Menjava šopka, gospodična?“

Menjala sva. Nenadoma me nagne neznana sila — burno objamem in poljubim drgetajočo devojko. Prvi poljub ... Nebesa so v prvem poljubu.

„Gospod Kalan!“ šepeta Olga, diha globlje, hitreje.

„Olga, ljubim te! Ne morem ti povedati, kako te ljubim!“

Planinski piš se poigrava z njenimi mehкими laski ob sencu in jih veje meni v obraz.

„Olga, ali ljubiš tudi ti mene?“

Nemo mi sloni na prsih; obrazek ji rdi ko breskov cvet. Nagloma pa se zgane in vzdihne in se mi izvije iz rok in pogleda okoli sebe, kakor bi se prebudila iz sanj. Oči ji gledajo mimo mene v daljavo kakor skozi tajnovit pajčolan.

„Poglej me, Olga!“

Oči so ji zopet jasne, verna ljubezen sije iz njih. Dušo mi polni novo, veselo, močno čustvo. Srečen sem, ponosen sem na Olgo, ponosen na njeno ljubezen, sam nase. Okoli naju in nad nama plove nekaj čudežnega, nekaj zagonetnega.

„Olga, moj dopust traja le še nekaj dni!“ dem zamolklo.

„Ah!“

„Kar sem ti povedal danes, bi ti ^{Hil} moral povedati mnogo prej, kajne, zlata moja Olgica?“

„Takoj početkoma!“ de z dražestnim nasmehom.

„Ljubica, jutri te pridem snubit.“

„Ah, papa . . .“ je rekla resno in umolknila. Popravljala si je slamnik. Prijel sem jo za malo roko in jo poljubljal.

„Koliko sva zamudila, Olga — zamudo je treba popraviti!“ Oni bukov gozd menda nikoli ne prej, ne slej ni videl toliko strastnih poljubov kakor ta večer.

Slišal sem glasove in potegnil Olgo še bolj za skalo.

„Kje pa je gospod Kalan?“ je osorno vprašala suha gospa Ovnova.

„Spreдай z Olgo,“ je odgovorila Lavra in si v zadregi gladila zelenosvileni predpasnik.

„Ah, kako ste nerodne!“ je zabavljala stara sitnica. „Hilda je danes popolnoma prismojena, ti pa nisi nič dosti boljša. Punce, punce, kdaj se boste izpametovali? Alo, teci, teci, da ne ostaneta sama!“

Midva sva se veselo pogledala in tiho smejala za skalo. Kmalu potem sta mimo pridefilirala Fefi in Balenović. Ona je sukala svoj ognjenordeči solnčnik na rami in koketno dražila Hrvata s Heinejem:

Don Ramiro! Don Ramiro!

Rüttle ab den dumpfen Trübsinn!

On pa je dvignil svoje močne črne obrvi in skrivaj zazeהל: „Humbug!“

Za njima sta prišla mimo naju gavranjelasa Nada in doktor Jurinac s slamnikom v roki. Gospodična mu je dala poduhati svoj šopek, doktor pa ji je kavalirsko poljubil dlan. To mi je bilo nekaj novega. Človek se nikoli ne izučí.

Midva z Olgo sva se še enkrat poljubila prav ognjevito in krenila po bližnjici doli. Zadnji žarki so se umikali prvim sencam, pluli više in više in ubežali v bledosvetlo nebo. Hladno je velo iz doline.

Pri drči, po kakršnih prožijo drvarji hlode z gora, sva počakala soizletnike. Po cerkvicah je pritrkavalo jutrišnjemu prazniku 592
Velike Gospojnice. Vrhovi snežnikov so goreli v prekrasnem ognju kakor orjaški rubini.

Že je svetila zlata luna, že je noč pripenjala zvezde in resno je jelo šumeti drevje, ko smo dospeli v dolino.

Kje pa je moj mož?" je zdajci vprašala svetnica. "Hans, kje si?"
"Tukaj! V jarku!" se je odzval za nami gospod Ivan Zlatoust
Oven in zapel hripavo: "Po jeze-eru . . ."

"Moj Bog, ponesrečil se je!" se je ustrašila Ovnovka.

"Potlej vendar ne bi pel, milostiva!" jo je miril doktor Zalokar.

Vsi smo pohiteli nazaj. Iz jarka se je svetil v luninem svitu bujnordeč nos. Veseli svetnik je počival ob cesti v tihi jamici, taktiral z desnico in pel: "V čolnu gla-asno se prepe-eva . . ."

"Aber Hans!" je kriknila žena, sklenila roke in zaobračala vodenosive oči. "Kaj ti pa je?"

"Dober večer, ljuba žena!" jo je pozdravil mirno, kakor bi sedel doma na zofi. "Gotovo si že zdavnaj uganila, da te oddaleč občudujem. Ha, tvoj . . ."

"Pusti take neslanosti!" je kričala razkačena. "Pijanec!"

"Tvoj mi-mili obraz . . ." je trudno nadaljeval in se smehljal onemoglo.

"Kaj se ti je vendar pripetilo?" je vpila kakor furija.

"Tvoja angelska lepota me me me je oča-čarala!" je jecjal s topim nasmehom.

Iztežka smo zadržavali smeh.

"Pomagajmo očaranemu revežu iz jarka!" je velel doktor Zalokar.

"Ne, ni treba, slavna gospoda!" nas je presenetil zvitorepec s svojim navadnim glasom in se sam skobacal na cesto. "Izpolnil sem svojo obljubo. Dokazati sem hotel svoji preljubi Genofefi, da sem hudo nadarjen za prelepo dramatično umetnost! Mislila je, da sem se opil, pa se nisem. Tudi svojo treznost lahko dokažem! Izvolite pogledati!" 587

Dvignil je desno nogo in se pohvalil: „No, ali sem trezen ali ne? Ali ne stojim na eni nogi trdno kakor spomenik?“

Vsi razen njegove soproge smo se spustili v smeh, zakaj kratkokraki, dolgoživotni Oven, stoječ neprenehoma le na levi nogi, je bil res dokaj smešen, zlasti ker se je držal tako modro in ker nas je vse zaporedoma pogledoval s svojimi drobnimi rjavimi očmi tako prijazno, pričakujoč obilo priznanja.

„Izborno, gospod svetnik!“ smo vpili in mu ploskali, on pa se nam je, še vedno na eni nogi, priklonil in nam metal zračne poljubce.

„Nehajte, gospod svetnik!“ je prosila Nada, ki se je najbolj smejala. „Ne morem se več smejati.“

„Ali je to humbug?“ je vprašal Oven slovesno in si potegnil z roko po nagubanem obrazu in štrleči bradi. Možiček se ni dal rad briti; zato so ga prezirali vsi zavedni brivci.

„To pač ni noben humbug!“ je priznal Balenović, ki se tudi ni slabo zabaval.

„Potem lahko stojim zopet na obeh nogah!“ je dejal prijatelj dramatične umetnosti, si malce otepel prah raz obleko in si mirno prižgal cigaro.

„Jako dobro ste nas zabavali, gospod svetnik!“ ga je pohvalila Nada, ko smo se napotili zopet dalje. „Vse me že boli od smeha.“

„Ah, moj mož uganja vedno take neumnosti,“ se je gnevala Ovnovka. Imela bi bila rada moža, od katerega bi kar puhtelo nadčloveško dostojanstvo in nedostopna veličastnost. „Dober bi bil za bajaca v cirkusu, Hans, veš!“

„Ne, ne! Navdušuje me le ljubezen do visoke dramatične umetnosti. Hotel sem ti le dokazati, kar sem obljubil: da sem rojen igralec.“

„Pa bi si bil izbral vsaj lepšo vlogo! Svetnik, pa se obnaša tako čudno!“

„Svetnik, svetnik! Manjka se žalostnih svetnikov! Jaz pa sem vesel svetnik! To je velikanska razlika! Kaj pridigam zmeraj? Kaj mi pomaga bogastvo vsega sveta, kaj mi pomaga vsa čast in slava, ako pa nisem vesel in zadovoljen? In ako sem zadovoljen in vesel, kaj vruga mi je treba še bogastva, časti in slave? Veš, preljuba Genofefa, človek ne bodi zaljubljen v posvetno ničevost! Le mene poslušaj, mojega srca ljubica! Človek mora biti filozof ali modrijan, pa pameten modrijan, vesel modrijan! Ako pogledaš mene, vidiš takega veselega modrijana. Noben milijardar ni srečnejši od mene! Ali zdaj veš, kako odličnega moža imaš, preljuba moja stara muca?“

V Zagoricah smo se ločili. Janko in jaz sva spremila Olgo. Doktor je govoril o gorkih vrelcih, o bodočnosti Blejskega in Bohinjskega jezera, midva z Olgo pa sva molčala. Janko je naju nezadovoljno pogledoval s svojimi modrimi očmi in si zamišljeno gladil gosto francosko brado.

„Zdi se mi, da sta oba zaspala,“ nama je dejal pred Jarnikovo vilo; saj ni vedel, da sva se pravkar še le zbudila k novemu življenju.

Zvečer sem se še dolgo sam vozil po jezeru. Doma sem postavil ciklamne v vodo in ugibal, kaj poreče jutri hudi gospod ravnatelj. Največ pa sem sanjari o Olgi.

15.

„Olga je moja!“ je bila moja prva misel, ko sem se drugo jutro zbudil in zagledal ciklamne na oknu.

Spomnil sem se vsake Olgine kretnje, vsake njene besede, njenega molčanja, njenih pogledov, njenega smeha, njenih poljubov, rahlega pritiska njenih ust; spomnil sem se, kako je šepetal in trepetal njen glas, kako se je veter poigral z njenimi laski ob njenih in mojih sencih, kako je, vsa zardela, hitreje dihala ob mojih licih. Vse se mi je zdelo izredno lepo, važno, znamenito. Smejalo se mi je kar samo izza sebe, v duši mi je bilo in vriskalo: „Kako lepo je življenje!“

*riparostega
prvotna
fenca!* Spodaj je pela Minka: „V dolin'ci prijetni je ljubi moj dom...“ „Krasno je bilo včeraj, krasno!“ sem vzkliknil, kakor bi bila Olga poleg mene. V moji sobi je dehtela mlada ljubezen; sanjal sem pri belem dnevi.

„Fant, zdaj se ti prične novo življenje!“ mi je dejalo. Vse moje dosedanje življenje se mi je zdelo mahoma pusto, prazno, popolnoma brezpomembno. Za sabo sem videl Saharo jalovega veseljačenja, samoljubja in samoprevare.

Na Jezeru je potrkavalo velikemu prazniku. Vstal sem in gledal skozi okno. Zunaj je vabilo solnčno avgustovo jutro. 590

Gospodnji dan ob jezeru! V rosi oprano in okrepcano drevje je veselo prožilo veje proti solncu. Po jezeru so utripale široke srebrne mreže, svetlobni otoki. Jasno nebo se mi je zdelo drugo, brezdaneje jezero. Vse se je lesketalo tako živo in sveže, tako nežno in novo, kakor da je ustvarjeno šele davi. Barve, zvoki, vonjava, vodovje in gorovje, vse se mi je zdelo še lepše nego prej. Koliko močnejše čuti lepoto stvarstva duša, ki ljubi!

Čutil sem se vsega prerojenega, boljšega, blažjega; čutil sem: ljubezen do Olge je čudež, najlepši čudež mojega življenja! In ko sem gledal na jezero, na gore, na vso to sveto lepoto in milino, me je prevzela globoka ginjenost. Solze so mi privrele v oči — iskreno sem hvalil Boga, da mi je privedel Olgo . . .

Odslej moram ljubiti vse človeštvo, sem si mislil. Nikoli več ne bom slabo sodil o nikomer, najsi mi je še tako zoprni in anti-patičen. Vse bom ljubil, vse ljudi, vse živalce božje in vse rastline, vse stvari, ves svet, vse, kar je! Ta velika ljubezen bodi poslej moje geslo, ta struna, ta blejska struna naj mi doni vedno v duši! Tudi do Ovnovih dam moram biti prijaznejši. Revice so mati in hčere, pomilovanja so vredna ta malosrečna bitja. Sočustvovati moram z njimi, nikar pa zasmehovati jih in prezirati. Smilila se mi je celo gospodična Brigita: kako neveselo in temno ji je življenje!

Tako mi je dvigala čista ljubezen do Olge srce. Sedel sem in pisal ljubici pismo. Slikal sem svojo blaženost z najsijajnejšimi bojami in naposled Olgi radodarno nakazal milijardo vročih poljubov.

Nenadoma me je obletelo: „Presrečen si, fant! Tvoja sreča ne more trajati dolgo . . .“ Kako čuden je človek! Ali ni res čuden? Najlepše trenutke si sam okali s črnimi mislimi in žalostnimi slutnjami. Lotevala se me je malosrčnost in globoka otožnost . . .

Ali kmalu sem bil zopet židane volje. Na misel mi je prišla obljubljena snubitev. Kako se bo držal ravnatelj, moj bodoči tast? In kako jaz sam? Haha! Rad bi videl tedaj sam sebe v zanesljivem ogledalu!

Premišljal sem, po kom naj pošljem ljubici pismo, da bi ga dobila čim prej. Tedajci je potrkalo na moja vrata v „gorenji hiši“ in vstopila je Jerica, obuta, v praznji oblekici.

„A, a! Danes si pa vsa nova! Kdo ti je pa dal narediti tako lepo obleko?“

„Jarnikova gospodična. Pa tole sem vam prinesla, gospod!“

Prvo Olgino pismo! Še nikdar nisem prejel nobenega lista s takim veseljem, s tako strastno radovednostjo! Naglo sem odprl rožnato, nežno dišeče pisemce. Olga mi je pisala, kako je srečna in kako težko čaka, da bi se zopet videla. Ob enajstih pred obedom da pride z Nado v hotelsko sladičarnico. Papa da je danes jako slabe volje. Svetovala mi je, naj danes še ne govorim z njim, ampak rajši v ponedeljek.

Pripisal sem na svoj list, kako zelo me je oveselilo njeno ljubo pisemce in da bom ravnal po njenem nasvetu ter prišel v konditorijo. Dal sem Jerici par dvojač in ji zabičil, naj odda gospodični Olgi moje pismo skrivaj in naj nikomur nič ne pripoveduje o tem.

Ko je odšla, sem bral Olgino pismo bogve kolikokrat. Zaljubljeno sem študiral njeno pisavo in vedno iznova poljubljajl papir tam, kjer je stalo: „Milijon vročih poljubčkov! Vsa Tvoja Olga.“ Potemtakem sem bil tudi jaz milijonar!

Šel sem doli. Na dvorišču je pela Minka:

Sem slovenska deklica,
Minka mi je ime ...

V okajeni kuhinji je pod sklednikom „kosil“ Janezek žgance s topljenim (kuhanim) mlekom. „Danes so pa že medičarji tukaj!“ me je opozoril mali cukrolizec in se obližnil v prijetnem pričakovanju. Oča Martin so se postavljali z novim klobukom in rdečebarsunastim telovnikom, ki se je na njem svetila gosta vrsta debelih srebrnih gumbov. Mati Neža v lepi kočemajki, s snežnobelim predpasnikom, so me povabili na „južino“ in dodali prijazno: „Danes bomo imeli „suho“ juho, „suho“ meso (svinjino) s kislim zeljem pa ajdove štruklje z ocvirki.“

Zahvalil sem se in po zajtrku odšel proti vasi Grad~~ur~~ Pota so bila čista, kakor da jih je pometla nebeška hišna, sapa. Vse je bilo tako svečano, ne le praznje obleke, osnažene ulice, pisane zastave in petje cerkvenih zvonov, ampak tudi obrazi, hiše, vile, vrtovi, jezero, gore in solnce nad njimi. Iz okusno zidanega dvorca sem slišal jasne akorde naivne sonatine. Danes so mi prijali tudi ti zvoki, pravilni in napačni; danes bi bil veselo ploskal vsaki mačji godbi!

Srečaval sem Blejce in Blejke, gredoče od maše. Z velikim zanimanjem sem gledal gibke postave lahkonomgih deklet in ponosnih žena v šumečih krilih, v zlatih oglavnicah ali belih pečah in pisano-svilnatih naprsnih rutah. Žalibog so nekatero krasotico kazile napol gosposke maškaraste capice, nerodno posnete po malokdaj okusnem mestnem kroju. Malone vse so nosile velike molitvenike in bele robce. Za dekleti so stopali glasni krepki fantje in za temi modri, molčljivi možje. Iz teh obrazov in postav sem poizkušal najti Črtomira in Bogomilo. Vsi so se mi videli prijazni, radostni, dobrohotni,

"Tako nas burorji prestranjajo častita stara novarja in narejajo iz stare župe, grad" - novokranjske e fušterjevo župo "Bled" - v žagato dognan mi je

veselo razburjeni in pričakujoči nekaj lepega in prijetnega. Celo starcem je ozarjal lica nedeljski mir, nedeljski nasmeh.

Šel sem skozi lepo vasico Grad in občudoval cvetoče bogastvo klinčkov, ki je lilo iz malih oken kakor zeleni slapi z rdečimi ribicami. Blizu cerkve so hvalili prodajalci pri stojnicah svojo sladko in drugo robo. Berači in beračice so molili čudno pojoč, zdaj glasneje, zdaj pojemale: „O ljubi prijatelji in prijateljice krščanske, o pobožni romarji in romarice, pogledjte mene, ubogo siroto božjo, in usmilite se me, lepo vas prosim, dajte mi kaj vbogajme, Oče naš — Bog vam povrne stokrat na tem in na onem svetu! — kateri si v nebesih . . .“ Vsi so naglašali pridevnike.

Mimogrede sem stopil v staro, z zidom ograjeno župno cerkev, ki je imela zvonik z lepo baročno streho. V hladni veži, kjer so trami nadomeščali strop, so nad klopmi švigale lastovice ko vesele misli. Še so pele orgle v hiši božji. Ko so umolknile, sem krenil proti jezeru, si še enkrat ogledal Prešernovo piramido od repentaborskega marmorja, še enkrat pobožno prebral napis in navedke iz pesnikovih Poezij ter zavil na pot, ki se je prožila v bukovi in hrastovi senci na Blejski grad.

Kmalu sem stal ob leseni ograji nad strmim prepadom. Klopi in mize so bile še prazne, le bistroom martinček se je solnčil ob zidovju ali tekal po gorkem pesku in črn kos je prhnil med stare dobe. Od spodaj je prihajal zamolkel topot konjskih kopit, drdranje kol, žvižgi, klici, smeh . . . Po vodni planjavi so pluli veliki romarski čolni, plavi in ladje, celo brodovje. Svečano in žalobno je donela preprosta in vendar tako globokočutna in miloglasna narodna pesem čez zeleno in modro ravan. Neprenehoma so se vozile procesije romarjev in romaric k slovesni službi božji na Jezeru. Dolgo sem občudoval ta veledivotni svet pod sabo in okoli sebe. Tu se mora otajati vsako sovraštvo, ko led v pomladanem ognju mora skopneti vsaka zlobna misel tukaj pričo te razkošne in mile lepote, ki jo je božja dlan tako radodarno usula strmečemu zemljanu.

Od tega skalovja, od tega zidovja veje tajnoviti duh neznane davnine. Dozdeva se ti, da je ostalo v teh kamenih še nekaj živega iz davno, davno minulih časov. Kakor zamaknjen v mladostne spomine sniva stari grad nad jezerom.

Kakšno je bilo to jezero, ko ^{ga} je zagledalo prvo človeško oko? O da bi mogel za en dan nazaj v ono dobo, ko še ni bilo na otoku ne cerkvice, ne stopnic, ampak samo drevje, grmovje, cvetlice in trava, naokoli pa ne hiše, ne vrta, marveč le gozdi, sami

tihi gozdi! V jezeru se koplje jelen, bober, medved, tur. Na otoku in ob bregovih gnezdiijo povodne ptice, nad vodo se preletavajo in močno šume živi oblaki.

Po stoletnih hostah rožlja prvo orožje. Kelti, Rimljani napajajo svoje konje v jezeru. Ošaben centurio se pelje s svojimi vojaki proti otoku. Ondi se dviga dim nad žrtveniškim gajem. Debel haruspex malikuje za kratek čas in se veseli bogovom darovane pečenke.

Na gorah, po klancih, izza gozdnih robov in na gradu se ne svetijo več rimljanski štiti in čelade; že se bliskajo okovani kiji in buzdovani slovenskih straž, ki čuvajo lesene stolpe in trdnjave, gradišča in višegrade. Po planinskih samotah odmeva slovenskih knezov bojni rog. Naši pradedje! Obrnjeni proti Triglavu, bivališču triglavega boga Triglava, vladarja zemlje, morja in zraka, darujejo slovenski starejšine v mraku pod lipo Svarogu in Dažbogu, blagoslavlajo čede, njive in uljnake. Plešoč in pojoč mečejo s cvetjem ovenčani mladeniči in mladenke zelenolasim rusalkam pisane vence v jezero, venčajo v posvečenem gaju kip boginje Žive, sežigajo malike hudobne zimske boginje Morane, prepeljavajo podobe dobre boginje Vesne po jezeru, rajajo in pojo na otoku pod zeleno streho, ki skozi njo veselo gledajo zvezde in mesec. O da bi mogel za nekaj časa v to zanimivo dobo — seveda ne brez voznega lista za nazaj!

Tudi danes se dviga dim nad otokom. Ali tam ne daruje ljubeča staroslovenska deva boginji Živi, ampak najbrže kuha zala gorenjska Mica romarjem moderno kofedro ali pa golaš.

Ko sem si ogledal grad, sem se vrnil na razgledno mesto in in ostal še malo tukaj, kjer so v minulih stoletjih goreli velikanski kresi in daleč naokoli naznanjali slabo novico, da se že zopet bliža Turek.

Treba je bilo oditi. Ustavil sem se blizu cerkve pri stojnicah, kjer so prodajali „srceta“ in druge sladke odpustke iz „malega kruhka“. Izbiral sem med živo pisanimi, potratno okrašenimi srci. Sredi njih so bili na ozkem belem papirju natisnjeni verzi, večinoma zaljubljeni, šepavi in robati. Našel nisem nič primernege. Naposled sem vendar vzel dvojce srcet, prvo že zato, ker so bili na njem Prešernovi stihi:

Ne pozabíti jih, so te prosili
Drúgi, ne mōje prevzétno sercé;
V míslih ti niso, al mēne posili
Pómnila bóš ti do zádnjiga dné.

To sem namenil Olgi. Na drugem si bral: „Ljubezen je bila, ljubezen še bo, ko mene in tebe na svetu ne bo.“ To sem vzel za Nado. Za Minko sem kupil majolikasto svilnato ruto, za Janezka pa jezdeca na konju, jelena in petelina, vse iz „malega kruhka“.

V drevoredu je bilo vse živo. Kopališka in letoviška doba je dosegla svoj vrhunec, kakor se izražajo frazači. Pred hotelsko sladničarnico sem zagledal Olgo in Nado. Olga je hodila ponosno pokončno ko mlada kraljica. Vse tri, tudi Nado in Minko, je odlikovala zmagoslavna, kraljeva hoja slovanske mladenke. Oddal sem darova. Pridružil se nam je doktor Jurinac. Ker sta gospodični že nakupili, kar sta hoteli, je spremil mladi doktor Nado, jaz pa Olgo domov.

V veži sva porabila ugodno priliko in se poljubila dvakrat ali trikrat z odličnim veseljem. Dobro sva se imela, prav dobro! Pa ne dolgo! Na stopnicah so zašumela ženska krila. In glej, kdo stoji ob ograji v beli obleki in strmi v najudva? Ali je to triglavska vila? Ali je to labod? O, to ni nobena vila. Vile niso tako debele, vile ne gledajo skozi lornjeto, vile ne nosijo copat. To tudi ni poetični labod, ampak prozaična gospodična Brigita Ogrizova!

Ko bi trenil, sva skočila narazen, toda prepozno! Togotna teta menda ni vedela, ali naj se spusti nad naju ko plaz, ali naj rajši igra vlogo furije v višavah. Naposled jo je obdržal zdravi instinkt na stopnicah. Žalec njenega strupenega jezika je občutila najprvo moja uboga ljubica.

579 „Olga, kaj pa je bilo to? Flirt! Iježeš! Američanski flirt v naši veži! Kar slabo mi prihaja. Olga, Olga! To je sad modernega duha, ki je okužil tudi tebe, zaslepljeno revo. Moj Bog, moj Bog, kako pokvarjen je zdaj mladi svet! Olga, vsa tvoja prihodnost je uničena!“

Vila je roke, kakor bi se potapljal ves Bled v jezeru. Nisem vedel, ali bi se smejal, ali osorno odgovoril, ali molčal. Olga je bila rdeča ko kuhan rak, teta je bila od jeze bleda ko platno, jaz pa sem menda preminjal razne barve; le stanovitni mopsus je ostal zmeraj enako rjav.

Teta je dvignila trepetajočo roko z navpično štrlečim debelim kazalcem in zakokodajskala: „In vi, gospod Kalan! Ali vas ni sram, poljubljati pošteno dekle, ki se ne more braniti? Nikdar ne bi pričakovala kaj takega od vas, ki se vendar kot višji poštni oficijal prištevate olikanim krogom!“

Bal sem se, da vir njene jezičnosti ne usahne še tako kmalu in da njeno razgrajanje naposled privabi ravnatelja. Ko je lovila sapo, sem dejal, pa ne preveč na glas: „Dovolite mi, častita gosposodična, da vam pojasnim . . .“

Toda že se je zopet obrnila k nečakinji: „Niti vpila nisi, ko te je poljubljal ta gospod! O, daleč smo prišli! Takoj moram povedati papanu!“

„Gospodična, prosim vas, dajte si vendar dopovedati . . .“

Ničesar ni hotela slišati, zamahnila je z rokama, kakor bi plavala in ukazala: „Olga, gori!“ Odcopatala je po hodniku, da jo je mops komaj dohajal.

Olgine dolge črne trepalnice so nekolikrat trenile naglo zaporedoma in oči so ji gledale po veži, kakor bi iskala pomoči. Počasi je upognila glavico ko bolna rožica. Vznemirjala me je misel, da bo morala ona trpeti zaradi mene.

„Olga, nič se ne boj! Vso odgovornost prevzamem jaz. Sedaj, ljubica moja, nama ne ostaja nič drugega, kakor da pojdeva k papanu. Zasnubiti te moram takoj!“

„Ah, papa je tako slabe volje in zdaj ga bo še teta nahujskala!“ je rekla z negotovim, zamolklim glasom. „Pridi rajši jutri, ko se mu ohladi prva jeza!“

„Ne, draga moja! Ne pustim te zdaj same! Pomiri se! Zmagati morava midva!“

Nasmehnila se je s solznimi očmi. Objela sva se in goreče poljubila; čutil sem, kako se je tresla njena roka na mojem tilniku.

„Pojdiva!“

Nastopila sva trnjevo pot brez nepotrebne naglice, brez kratkočasnih pogovorov; stopala sva tiho pa odločno, kakor dva mučenika, ki se bližata razkačenemu gladnemu tigru v odprtem zverinjaku!

(Konec prihodnjič.)

Igo Gruden:

Pesem.

Lep je večer in zrak je ves tih,
roža ne diha in ptica molči;
v misli tihotni, ki v mrak se gubi,
k tebi spuhtel je bolesten moj vzdih.

Spletel bi rad ti girlando iz teh
sladko-opojnih, brezmadežnih sanj,
vseh teh pokojnih glasov, trepetanj,
iz hrepenenja, ki v toplih dlaneh

dvigam ga v solnca medleči odsev:
morda boš slutila, draga, tedaj
mojega srca trpeči smehlaj,
mojega srca drhteči odmev . . .

Poletni večeri.

Bolan sem od vseh teh sanjavih večerov,
od vonja cvetov, ki se dviga nad polje,
od mlačnih valov žuborečih zefirov, *"zefirov" mi zvenijo na vetri*
od trudne, v mrakovih izmučene volje.

Meglene tenčice drevesa prepletajo,
v daljavi oblaki toneči gorijo
kot rože bolestne, ki v mrak se razcvetajo . . .
še žarki kot prsti trpeči zvenijo.

O Margit, vsaj misel mi pošlji iz dalje,
vsaj kapljo življenja v to mlačnost soparno!
Glej: zadnji oblak za obzorje že pal je,
in vse obnemoglo je, trudno, brezbarvno . . .

Dr. Fr. Ilešič:

Podlimbarski.

„Ali jih ni bilo že toliko proglašanih za svetce, za junake, ki so z veseljem umrli za načela ali dejanja, za katera so sodniki in zaslepljeni svet odmenili sramotno smrt? Pravica je boginja pekla ...“

Podlimbarski, l. 1875

„Po Ljubljani tavam, vtopljen v misli na tužno Bosno, morda moj grob ...“

Podlimbarski, l. 1889.

Dne 21. septembra t. l. se je v ranih urah po Ljubljani raznesel glas, da pisatelja Frana Maslja Podlimbarskega ni več. Od junija lanskega leta je bil konfiniran v Pulkavi na Nižjem Avstrijskem in tam je tudi umrl za kapjo dne 19. septembra 1917.

Podlimbarski je bil rojen 23. novembra 1852. kot sin očeta Valentina v Spodnjih Lokah pri Krašnji. Bil je ožji krajan sedem let starejšemu Josipu Podmilščaku, Andrejčkovemu Jožetu, ki je pozneje v Ljubljani Podlimbarskega poučeval za četrtni normalni in prvi gimnazijski razred. Deček je pasel doma „Dimko, velik del očetovega premoženja“ ter s paše klical v Goro, ki pa mu je odgovarjala le z zadnjimi zlogi, tako da je „začuden gledal v njene temne šume“. Bila je to Limbarska gora prav nad njegovim rojstnim selom, po kateri si je nadel (že l. 1872.) svoj pisateljski psevdonim. Na to drago mu goro je romal Nejčeto France vsako leto o Binkoštih. Svoji vrli teti soromarici je postavil lep spomenik v spisu „Kako sem prvokrat romal. V domači vasi so mu potniki, „poigravajoči s palico in poživljujoči“, budili željo, da bi se jim pridružil; „rad bi s torbico na rami mahal po beli cesti, se ogledaval žvrgole in šel dalje, dalje, noter do visokega Triglava“, o katerem je takrat mislil, da stoji na koncu sveta. Krašenjski učitelj Kogej je očetu svetoval, naj bi dal dečka v mesto v šolo in ker je temu nasvetu pritrdil tudi župnik, je bila stvar dognana in fara se je nadejala,

da bo imela enega duhovnika več. Župnik Varl, ki ga Podlimbarski imenuje „svojega prvega odgojitelja in učitelja, iskrenega narodnjaka, povsem dobro dušo“, je s svojimi propovedmi o izraelsko-babilonskih bojih in junaštvih silno razvnel fantazijo šolarja Franceta, ki je po cele zimske dni prebiral sv. Pismo. Marljivi čitatelj sv. Pisma je nekoč za šolsko darilo prejel knjigo „Čas je zlato“. Dva meseca pred odhodom v mestno šolo ga je v nemški abecedi poučeval bratranec Žibert. V Ljubljani se je začelo za revnega kmečskega dečka, ki je bil često lačen in imel še v peti šoli strgano suknjo, znano življenje starih Poljan, Blatne gase (Kolodvorske ulice), Frančiškanske ulice in Lovševе jame za Sv. Krištofom („kamor zdaj mrtvece shranjujejo“), pozneje pa življenje s tistim milijem št. -peterskega predmestja, ki nam ga slikajo „Gorski potoki“. Vendar je očitno čitanje nadvladovalo igre. S součencem Zupancem iz Št. Vida pri Zatičini sta si že v normalki kupovala knjige kakor: „Ahasver“, „Vojteh“, „Repoštev“, „Cerkvica na skali“, „Ravbar“, „Grad na jami“, „Genovefa“, „Gizela“. Ljubezen do domačega jezika mu je zbujal in knjige posojal tudi Andrejčkov Jože. V gimnazijo je vstopil l. 1865.; tu so mu bili součenci Fr. Podkrajšek, Ivan Vrhovnik, Fran Cimperman, Davorin Hostnik, Anton Levec itd. Součenec Podkrajšek je že kot prvošolec imel majhno knjižnico — posebno rad je čital o vitezih srednjega veka — in dečka sta si med seboj posojala knjige. Ves vesel je rekel nekoč Maselj temu svojemu prijatelju, da čita sedaj nekaj imenitnega — bil je to „Vedež“, ki ga je dobil v Licejski knjižnici. Marljivo sta odsle dečka hodila v to knjižnico, kjer je Kosmač mladini šel rad na roko. „Juriša Kozjaka“, ki ga je Maselj prebral vsaj desetkrat v enem letu, sta znala takorekoč na pamet. Izredno vneto sta čitala „Glasnik“. Prišle so na vrsto jugoslovanske povesti, kakor „Agapija“, „Kirdžali“, a začel je Maselj tudi čitati Prešerna, Cegnarja, Vodnika, Jenka, Levstika, skratka vse, kar je takrat bilo pristopnega. Z Vrhovnikom so pisali dijaški list „Zimski večeri“, same povesti. V to rodoljubno-literarno deško delo pa počí l. 1866. glas o vojni z Italijani. Živi in „ognjivi“ Podkrajšek, poznejši vrli Harambaša, ki je že takrat bil oborožen s samokresom, je imel toliko vpliva na Maslja, da je tudi tega prešnil „duh junaški“ ter je sklenil iti k vojakom in nad Italijane. V ta namen je dne 5. junija izstopil iz prve šole, a k vojakom ga niso vzeli, ker je bil premlad; v šolo stopiti mu tudi ni bilo več mogoče, zato je „dezertiral“ iz strahu pred domom ter šel po svetu (Gorenjsko, po Kokrski dolini na

Koroško, Velikovec, Celovec, pa čez Ljubelj nazaj v Ljubljano, nato na Dolenjsko, kjer so ga ujeli), a je bil po sili spravljen v Ljubljano, kjer je moral prebiti poseben sprejemni izpit za drugi razred. Njegovi uspehi v šoli so bili zlasti spočetka gimn. študij dobri; vendar je sigurno, da mu je bila nadarjenost večja nego šolska marljivost. Razni sami na sebi neznatni, a ipak neprijetni dogodki so povzročili, da je Maselj postal tih, se odvadil ljudi in se oprijel še bolj knjig, pa ne šolskih. Prečital je vse nemške klasike in Shakespearja. „Šola mi je s časom postala muka. Nemškutarski profesorji mi niso bili po godu.“ Prav dobre uspehe je dosegal v zgodovini in zemljepisju ter v slovenščini. Iz slovenščine mu je bil najljubši učitelj prof. Vavru, ki je mladini rad pripovedoval o slovanski mitologiji ter jo izpodbujal k pisateljstvu. Maselj je že takrat delal verze. Po končani peti šoli (1870) je o počitnicah potoval po Gorenjskem do Bleda, l. 1871. pa čez Ljubelj na Koroško (Celovec, Beljak, Šmohor, sv. Višarje, Bled) in na Štajersko (Zagorje, Celje, Slov. Bistrica, Ptuj) in čez Sv. Trojico do neke vasi pri Sv. Treh kraljih blizu Podgore, kjer ga je neki rokodelski pomočnik popolnoma okradel. Na teh potovanjih je posetil obakrat v Velesovem župnika Varla in Breznici Lovra Pintarja. V sedmi šoli je spričo svoje starosti stal pred vojaškim vprašanjem. Hotel je iti k vojakom kot enoletni prostovoljec, ali starši niso bili pri volji. Moral je čakati rednega prebiranja. Takrat pa ga je povsem neupravičena grda denunciacija o tobožnjem razmerju do Pilpachove Režike v šoli spravila v neprimolike — prim. „Povest Ivana Polaja“ — tako, da je 22. januarja 1872. izstopil prostovoljno iz šole. Dne 29. aprila je bil potrjen na tri leta k dragoncem. „Bil sem žalosten na videz in v resnici, kajti moja bodočnost je bila uničena.“ Poučeval je takrat privatno v rodbini brzojavnega uradnika Zora, ki je imel znaten vpliv na njegovo mišljenje. Posetil je še v Velesovem svojega Varla, ki ga je prijazno sprejel, ter oktobra meseca odrinil k 10. dragonskemu polku v Maribor.

Izpremembe veselé mladega človeka. Zato nam je umljivo, da je bil spočetka v novem stanu dobre volje, če tudi je bil običajno brez krajcarja vžepu. „To je veselje, kakor ptica v zraku na čilem konju kosati se z vetrom in med pomladanskim zelenjem sem in tja galopirati“. Po dnevi je jezdaril in nosil gnoj, po noči pa bral „Pariser Liebschaften.“ Najbrž se je takrat tudi seznanil s Trstenjakovo „Zoro“, ki je izhajala v Mariboru. Spomladi je hodil na kmete pod Pohorjem, pa tudi v ptujsko čitalnico je prišel parkrat. Kot

titularni korporal je bil novembra meseca sledečega leta (1873) premeščen v Št. Juri v požunski stolici na Ogrskem (severovzhodno od Požuna, še na slovaških tleh) k tamošnjemu češkemu 8. dragonskemu polku. Iz tega svojega garnizijskega mesta se je kot „kvartirmaher“ ali manipulant ali iz drugih vzrokov selil po raznih manjših krajih županije, jezdaril ob Vagu in Donavi, „skrinje skladal in nakladal“, se gostil na radovankah v židovskih madžarskih gostilnah, veselo živel v Nyarasdu in Kereszturu ter pridno zahajal v starodavno iz slovanske literature znano Trnavo čitat novine, ki so poročale o jugoslovanski vstaji proti Turkom. Vse to svoje življenje je označil sam z besedami: „Delam ko črna živina. Pijem ga in živim ko grof.“ Češki nadporočnik Hajek mu je slikal „zlate gradove v oblake“, ako ostane pri vojaki, češ da bo lahko v dveh letih častnik. Toda v Maslju so nad hipnimi zanimivostmi vojaškega stanu nadvladale druge misli. Že l. 1874. obžaluje, da se vojak tako potika po svetu kakor izgubljeni sin na silno škodo napredku in omiki; težko čaka leta 1875., da po preteku treh vojaških let zopet „poroma do bele Ljubljane in temne bore Krašnje daleč tja za silno Donavo in Alpe in druge planine pred Limbarsko goro v revne Spodnje Loke“. Vendar se je dal pregovoriti, da ostane vojak (bil je četnik) do konca 1876. Med tem mu je služba, v kateri so mu včasih očitale Freigeisterei, postajala tem neznosnejša, ker je jugoslovanska vstaja proti Turkom pridobila moči. „V duhu sem sledil junakom po strmih bosanskih pečinah in vabilo me je neizrekljivo na jug“. Mislil je tudi na „svojo skrbipolno mater, biva jočo daleč od te ogrske ravnine pod slovenskimi gorami.“ Zdaj ga je obšla želja, biti „prost človek v revni kmečki bajti“, zdaj si je očitil, da „dušo in telo zamori v svojem stanu in ničesar ne stori za svojo domovino.“ Bil bi se morda dal pregovoriti, ostati pri vojaki, ko bi mu „svoboda ne rojila po glavi.“ In tako se je končno vojaštvu odpovedal in se, ko več nego tri leta ni slišal slovenske besede in mu je bilo celo težko slovenski pisati in misliti, na novega leta dan 1877. peljal v svojo ljubo domovino. Tu pa se je začela krvava igra razočaranj.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Franc Derganc:

Henri Bergson.

Filozof moderne Francije.

Drugo poglavje.

(Dalje)

Ako hočete, je to odvijanje zvitka, kajti ni živega bitja, ki ne bi čutilo, kako prihaja polagoma na konec svojega zvitka; življenje obstaja v tem, da se staramo. Ali ravnotako je to tudi neprestano navijanje niti na klopko; kajti naša preteklost nam sledi, neprestano se veča za sedanjost, katero sprejema na svojem potu, in zavest pomeni spomin.“ Primerjajoč dalje trajo tisočbarvnemu spektru in neskončno malemu kavčukastemu traku nadaljuje: „Brezdvomno mi nobena slika ne obnovi prvotnega čustva, ki ga imam v poteku svojega jaza. A vendar je potreben poizkus obnove. Onemu, ki ne bi bil sposoben, dobiti intuicije lastno bistvo tvoreče traje, ne bi mu je moglo nič podati, niti pojmi niti podobe. Tu mora biti edina naloga filozofa, dati pobudo h gotovemu naporu, ki ga pa ovirajo pri večini ljudi življenju koristnejše dušne navade. A podoba ima vsaj prednost, da nas drži v konkretnosti. Nobena podoba nam ne nadomesti traje, a veliko različnih slik, vzeti iz različnih vrst stvari, nam usmeri zavest s konvergenco svojih učinkov natančno proti točki, kjer je izvestna intuicija dosegljiva.“

„Neprestano, med pomikanjem v času, narašča moj dušni položaj za trajo, ki jo pobere; sam iz sebe vali takorekoč snežen valj.“

„Traja je neprestano premikanje preteklosti, ki gloje ob bodočnosti in narašča v prodiranju.“

„Kopičenje preteklosti na preteklost se vrši brez prestanka.“

„Realna traja je tista, ki se v stvari zagriže in jim zapusti sled svojih zob. Če se pa godi vse v času, potem se spreminja tudi vse od znotraj, in enaka konkretna istina se nikoli ne ponovi.“

„Kdo pa tu ne bi zapazil, da postopa življenje ravno tako kakor zavest, kakor osobito spomin? Za seboj, ne da bi vedeli, vlečemo celo vsoto svoje preteklosti; v našo sedanjost pa kane naša pamet samo dva ali tri spomine, ki dopolnijo naš trenutni položaj v kakiže smeri.“

Bergsonova traja je kratkomalo tisti neprestani tok življenja in stvari, ki ga je označil že Heraklit s stavkom: $\pi\alpha\nu\tau\alpha\zeta$ $\acute{\alpha}\lambda\iota$ (vse teče).

Če je traja nekaka živa, tekoča substanca, spajajoča v živo enoto vse kakovosti, torej tudi dušnost, nam predstavlja vitalni zagon (*élan vital*) tisto moč, ki v substanci neprestano giblje in snuje, deluje in ustvarja. Tekom časa in razvoja se je razcepil živi zagon s trajo v samostojno tekočo struge, doslej se je diferenciral zlasti na dve razvojni žili: v rastlinstvu se je povzpел do funkcije klorofila, v živalstvu si je ustvaril živce in živčna središča, s katerimi se je osvobodil materije in jo premagal. In kaj je materija sama? Ugasla traja, strjena lava, katera je v svojem poletu iz večno plamenečega vulkana izgubila vitalni zagon in v naporu omahnila in se obrnila v nasprotno smer gibanja, se zdrobila in „iztegnila“ v prostoru. Rastlinska topost, instinkt in intelekt so ustvarjali izprva skupno in združeno v živem zagonu, a se tekom razvoja po samem dejstvu rasti ločili v tri divergentne smeri, doslej je dosegel instinkt v živali, intelekt v človeku najvišjo stopinjo razvoja. Tako intimno so se nekdanj prepajale tendence rastline in živali, da se je izvršila ta ločitev le sorazmerno, ne absolutno; ni ga intelekta, ki ne bi vseboval ostankov instinkta, istotako ni instinkta, ki ne bi nosil ob robih inteligence.

Svetlo jedro intelekta, obdano z megleno plastjo intuicije, izdeluje le umetna orodja, dočim ustvarja instinkt žive organe: „Ko bi se mogli otresti vsega ponosa, ko bi se pri definiciji svoje vrste strogo držali le tega, kar kažeta zgodovina in prazgodovina kot trajen znak človeka in intelekta, potem se ne bi več reklo: *Homo sapiens*, ampak: *Homo faber*.“

„Naš intelekt, kakor pride iz roke narave, ima za glavni predmet anorganično okorelost, predstavlja jasno le nesovisnost (*discontinuité*) in brezgibnost, označuje ga neomejena sposobnost razkroja po poljubnih zakonih in spoja k poljubnim sistemom, nima smisla za življenje.“

Odločilno ulogo igra v človeku ostanek instinkta, iz njega si je razvil vitalni zagon svojo najpopolnejšo obliko, iz instinkta je pognala intuicija, po Bergsonu najvišje spoznavno sredstvo, intuicija, spoznavni organ filozofije in metafizike: „V notrino življenja nas navaja intuicija, menim desinteresni, samozavestni instinkt; oni, ki bi bil sposoben, o svojem predmetu premišljevali in ga razširiti v neskončnost ... intelekt je vglašen na materijo, intuicija na živ-

ljenje ... zavest se je razdvojila v intuicijo in intelekt, da zadosti nujnosti, služi materiji in sledi toku življenja“.

Bergsonova filozofija je potekla iz živega studenta enotne intuicije, kakor izrase umotvor umetnika iz enotnega čustva, občutja ali ideje. Iz te miselne koncentracije kipi velika ustvarjaljoča in oplojavajoča moč, katere se zaveda najbolje Bergson sam, ko piše:

„Taka filozofija podeli tudi ojačeno moč za delo in življenje. Kajti ž njo se ne čutimo več osamljenih v človeštvu, ne čutimo več človeštva osamljenega v prirodi, kateri gospoduje. Kakor je najmanjši prašek eno s celim našim solnčnim sistemom, potegnjjen v tisto nedeljivo padajoče gibanje, ki je materijalnost sama, tako so tudi vsa organska bitja, od najnižjega do najvišjega, od prvih začetkov življenja do časa, kjer mi stojimo, in v vseh prostorih in vseh časih le razodevanje enega samega, gibanju materije nasprotnega, nedeljivega impulza. Vsa živa bitja se nosijo med seboj, vse nadvladuje isti siloviti nagon. Žival se opira na rastlino, človek se dvigne na žival, in vse človeštvo v prostoru in času postane ogromna, poleg vsakega izmed nas dreveča četa; pred nami in za nami v zanosnem naskoku, sposobna podreti vse zapreke in premagati največje ovire — mogoče tudi smrt.“

Končno, kaj je spoznal Bergson v intuitivni konfrontaciji problema, ki ga smatra E. Carpenter (Stvarstvo kot umotvor) v svoji psihologiji za kristalizacijsko točko, okoli katere se skupljajo plemena kakor čebele v roju? Kako odgovarja Bergson na pereče vprašanje modernega inteligenta: kaj je bog, kaj je vera?

Takozvana znanstvena, objektivna teologija uči, da spoznava intuicija neposredno neko najvišjo moč, imenovano bog. Kdor vsled osebne degeneracije ali patološkega defekta ni sposoben te intuicije, temu ne odpre tega spoznanja niti razum z najpopolnejšo logiko niti vseh šestnajst znanstvenih dokazov za božjo bit. Bog je eden in isti za vse čase in prostore, a različni narodi ga pojmovno in obredno različno izražajo, primerno posebnemu stališču svoje kulture, kakor izražajo enake pojme v različnih jezikih. Objektivna teologija obdeluje znanstveno pojem boga v psihološkem, historičnem in primerjalnem oziru in se trudi za znanstveno organizacijo in sodelovanje bogoslovcev vseh konfesij. Osobito se poudarja socialni pomen verstva in obrednosti (kulta), ki tvori edino možno ljudsko obliko miselnega in sožitnega kontakta z objektivnim spoznanjem, z objektivno znanstveno resnico. Pozorno in resno prodira

moderna filozofija v verski problem, s priznanjem njega socialne važnosti se nahaja na istem stališču z zdravim človeškim razumom ter si gradi tako širok most ljudskega zaupanja, spoznavši tragično krivdo klasične aristokratske kulture, ki je držala ljudske mase v sužnosti in jih zaničljivo prepuščala magiji orijentalnih duhovnikov in čarovnikov.

Izobraženi, na vrhuncu časa stoječi bogoslovec združuje rezultate objektivne znanstvene teologije s pozitivno obliko lastne konfesije. Vitalni interes vsake države in bodočega trajnega miru zahteva definitiven — ne samo molčeč iz oportunizma in tolerance — kompromis konfesij in objektivno znanstveno kvalifikacijo javnih, priznanih bogoslovcev. Objektivna teologija pripravlja tako neko versko pojmovno skupnost, v kateri ohrani vsaka konfesija svojo avtonomijo in „materni jezik“ obreda. To moderno tendenco samo bilježimo, a prepuščamo razsodbo in pojasnilo strokovnjakom, znanstvenim bogoslovcem.

V „Razvoju-stvarniku“ piše Bergson o bogu: „Ako se povsod vrši ista vrsta činovnosti (action), bodisi, da izginja, bodisi, da stremlji k obnovitvi, izražam naprosto to verjetno podobnost, če govorim o nekem središču, iz katerega se utrinjajo svetovi kakor rakete iz ogromne skupine (pirotehnične), seveda s pridržkom, da ne izdajam tega središča za stvar, ampak za sovisnost utrinjanja. Bog, tako definiran, nima nič gotovega, on je neprestano življenje, činovnost, svoboda. Tako umevamo stvarstvo in čudež, doživljamo ga v sebi, kadar svobodno ustvarjamo.“

In na vprašanje Frédérica Charpina (*La Question Religieuse*): ali doživljamo razkroj ali razvoj religiozne misli in čustva? odgovarja Bergson takole: „Reči morem samo, da se mi zdi, da versko čustvo ni v razkroju. Razkrojna je samo sestavina. Čeprav priznavam, da se je versko čustvo polagoma obogatilo in združilo z jako različnimi elementi, vendar ni manj resnično, da je v svojem bistvu nekaj enostavnega in sui generis, ker ne enači nobeni drugi dušni kretnji. Ali pa smemo reči, da se enostaven element vsaj lahko razpuhti, če se že ne more razkrojiti, in da religiozno čustvo na priroden način izgine, če ne najde več predmeta, katerega bi se oprijelo? To bi se reklo pozabiti, da se nahaja predmet verskega čustva vsaj deloma v čustvu samem, da ga bolj „čutimo“ nego „mislimo“, in da je tukaj misel istotako učinek kakor vzrok čustva. Poglobitev misli bo torej čimdalje bolj odkrivala to čustvo, nikakor ga ne omeji v njegovi bistveni vsebini, še manj pa uniči.“

Celih dvajset let je porabil Bergson za svoje glavno delo, dvajset let je trajalo to empirično, izsledovalno delo sožitnega kontakta. A kako skromno sodi o svojem uspehu! V uvodu „Razvoja-stvarnika“ piše: „Taka filozofija pa se ne ustvari v enem dnevu. V nasprotju s takozvanimi sistemi, izmed katerih je vsak delo enega posameznega ženijalnega človeka, postavljeno kot celota, da jo sprejmemo ali zavržemo, izdelata tako filozofijo stoprav skupen, neprestan, medsebojno se izpopolnjujoč in popravljajoč, medsebojno se poboljšujoč napor mnogo mislecev in opazovalcev. Naš poizkus torej ne stremi za tem, da razreši na mah največje probleme filozofije. Ampak le metodo bi rad ugotovil in pojasnil ob nekaterih bistvenih točkah možnost njene uporabe.“

V „uvodu v metafiziko“ pristavlja: „Kratkomalo, tako definirana filozofija ne obstoji v tem, izbrati pojme in se pridružiti kaki šoli, ampak v tem, da se dvignemo do intuicije, ki je edina (glavna, vseobsežna), od katere se potem enako lahko spustimo k raznim pojmom (sistemom), ker stojimo nad mejami šol“. Dalje v predgovoru knjige „materija in spomin“: „Filozofija v tem smislu je zavedna in premišljena vrnitev k podatkom intuicije. Privesti nas mora, po analizi istin in po primerjanju nazorov, nazaj k sklepom zdravega človeškega razuma.“

Kratko in ostro nam je načrtal Bergson metodo modernega filozofskega obrata, stališče modernega filozofa napram drugim filozofom in stanom socialnega telesa. Moderna filozofija se je popolnoma oprostila prvotnega despotizma in vsega avtoritativizma, očistila se je vse magije in čarodejnih moči, vsa demokratična se je vrnila v živo naravo — enaka med enakimi, sposobna, premostiti prepad med inteligenco in ljudstvom, med filozofijo in zdravim človeškim razumom.

V absolutnem kontrastu se nam javlja stališče klasične filozofije, na katerem stoji na pr. grški filozof Empedokles iz Agrigenta (490.—430. pr. Kr.), ki je navzlic svojemu aristokratskemu pokolenju odklonil kraljevsko čast in potoval po grških mestih, Sicilije in Italije, visoko čaščen in slavljen kot zdravnik, spravni duhovnik, govornik in čudodelnik. T. Gomperz pripoveduje o njem (grški misleci, I. zv. pag. 184): „Učencem je klical: jaz sem vam nesmrten bog, ne več smrten človek! V zlatorobnem škrlatu, duhovniški lovor v dolgo padajočih, mračni obraz obkrožujočih laseh, obdan od množice občudujočih častilcev in častilk, je potoval po okrajih Sicilije. Tisoči, da, desetstisoči so mu vriskali naproti, mu

sledili in iskali pri njem dobičkonosne napovedi za bodočnost in ozdravljenja vsakojakih bolezni in težav. Trdil je tudi, da ima oblast nad vetrovi in vremenom, da zapoveduje žgočemu solncu in razdirajočim hudournikom. In ne popolnoma po krivici! Mesto Selinunt je osvobodil uničujoče kužne bolezni s tem, da je razmočviril zemljo; svojemu rojstnemu mestu je podaril zdravo podnebje s skalnim predorom, ki je odprl pot severnim, svežilnim vetrom. Kot inženir, morda tudi kot zdravnik je izvršil veledele ali še večja obeta. Mrtvično žensko, ki je ležala trideset dni „brez diha in žile“, je baje prebudil iz mrtvičnega krča. Gorgija, ki je bil njegov učenec, ga je videl „čarati“, pri čemer nam je mogoče misliti na hipnozo ali druga zdravljenja s pomočjo domišljije.“

Za vse čase veljavno je proglasil Bergson: 1. filozofija je so-trudni pridelek vseh mislecev, je sad kolaborizma (sotrudne intuicije); 2. filozofija je nastojna, rastoča količina (faturizem); 3. filozofija je avtonomno organizirana znanost. Tretji stavek sledi avtomatično kot najvažnejši sklep iz obeh prejšnjih premis: če je filozofija po svojem bistvu kolektivno delo, velja tudi zanjo isti princip organizacije kakor za vsako drugo kolektivno činovnost, ako hoče delovati resno in uspešno. Avtonomna organizacija filozofije in znanstva! Nečastno mesto je zavzemala doslej filozofija v kapitalistični državi, životarila je kot odvisna, pokorna dekla kapitalizmu. Koliko let in prošanj je bilo včasih treba, koliko parlamentarnih debat in afer, predno se je znanstveniku posrečilo, dobiti opremljen institut za strokovno delo, potrebni kapital za znanstveno ekspedicijo! Avtonomno organizirana znanost ne bo več živela ob drobtinah, padajočih z bogato obložene mize kapitalizma, ampak skrbela bo sama za vse potrebe znanstvenega obrata.

Tako pa nastopi nova faza v razvoju filozofije, neplodni dobi besedne dijalektike bo sledila doba zavedno organizirane in praktične činovnosti; doslej so posegali pojmi v življenje v obliki sugestivnih besed, poslej se bodo izražali v obliki uspešnih činov.

(Konec prihodnjič.)

Drju Janezu Ev. Kreku.

Mož, preprost in dober kakor vsakdanji kruh, genij ne za luksus nego za potrebo, genij širokih mas — kje je tvoja skrivnost kje tvoja veličina?

Ti edini med nami si umel podati narodu ideal v prijemljivi, skorajda materialni obliki njegovih koristi; pokazati narodno svobodo kot rešenico slednjemu delaycu, zadnji siroti. Nisi bil zaman svečenik, ki vživa v vidni obliki kruha in vina največjo svetost, zakrament življenja. Ta skrivnostna transsubstancijacija snovnosti v idejo je slovenskemu človeku tako po duši, tako domača, vsednja in praznična hkrati, kakor zvonovi, oltarji, monštrance in sveti obredi; zato mu ni bilo težko slediti do zadnjega možu, ki jo je oznanjal. Tako si rasel v sebi in v dušah, ki si jih bil zbral okrog sebe; izčistil si se ob njih, obhodil, apostol, južne pokrajine, potrdil brate v zavesti. Potem pa si se vzel do zadnjega, do svojega velikega čina, nevarnega in drznega, ali odločilnega zate in za nas: potegnil si črto in ločil duše po veri in neveri v dve vrsti: v ljudi s tvojo vero, s tvojim upanjem in s tvojo ljubeznijo, in v — druge. S tem činom si tvegaval vse, del si na tehtnico sebe in svoj narod, sedanost in bodočnost. Blagor nam. Tedaj še-le si postal naš centralni duh, srce v sredini; zakaj vsi smo začutili, kako so pri tebi naše svetinje v varnih, zvestih rokah.

In če ti postavimo spomenik, ga postavimo najboljšemu, kar je v nas: tvoji veri, tvojemu upanju in tvoji ljubezni — bodočnosti svoje domovine, Jugoslovanstvu.

LISTEK.

Ob smrti dr. Jan. Ev. Kreka. Ob njegovi nepričakovani smrti se vprašujem: Kaj izgublja slovenski narod, kaj izgublja jugoslovanstvo ž njim?

Dr. Janez Krek je bil znanstvenik, ki se je pečal zlasti s socialnim vprašanjem. Bil je med prvimi našimi socijologi, prvimi po času in pomenu. Iz njegovega „Socijalizma“ smo se učili vsi, ki smo hoteli v slovenskem jeziku črpati pouka o socialnem vprašanju, učili sebe in druge. V njegovi zadnji študiji o Slovencih, izdani v vojnem času za nemško javnost v zbirki „Schriften zum Verständnis der Völker“, je klasično poglavje o slovenski literaturi. Somišljenik ali nesomišljenik je moral ceniti v njem izredno umsko veličino.

A dr. Krek ni bil samó teoretik, marveč tudi praktik, organizator. In tu prihaja do besede druga njegova veličina: poleg uma tudi čut, poleg glavé tudi srcé. Oboje je potrebno, a odločilnejše za človeško blaginjo je drugo. Svoje teoretično znanje je uveljavljal vedno in povsod nesebično, požrtvovalno. Imel je socialna načela za to, da jih je uresničeval, zlasti z združništvem.

Idejna podlaga vsemu njegovemu socialnemu delu, teoretičnemu in praktičnemu, je bilo verstvo v obliki katoliške konfesije. In kako je pojmoval verstvo? V mislih imam njegovo izjavo iz najnovejšega časa: „Še vedno ostane neizpodbitno resnična beseda sv. Jakoba, da se kaže prava pobožnost, prava religija v dejanski ljubezni do vdov in sirot ... Gostija na zemlji mora imeti prostora za vse“. (Dom in Svet, 1917, zv. 1–2, str. 6). Ker je takó pojmoval versko prakso, zató je poudarjal srčno kulturo zoper „brutalno sebičnost, sirovi napuh, peklensko brezobzirnost nasproti trpljenju, umiranju, nad potoki solzâ in krvi“; zató je nastopal proti kapitalizmu in zahteval ločitev cerkve od države, da more služiti verstvo samó svojemu lastnemu namenu proti mogotcem tega sveta: samó pravici in resnici, kreposti in ljubezni.

Bil je politik velike koncepcije, po mišljenju in čustvovanju demokrat. Pri tem mu ni ušlo spoznanje, da ima „politični boj tudi koruptivne kali v sebi“ (l. c., str. 7). In vsem, ki smo poznali njegovo osebo in njegovo delo, je bilo žal, ako se je tu in tam udal vplivu svoje okolice, dasi je sicer stal visoko nad njo. Zmagala sta pa v njem bistri razum in čuteče srcé. Začel je delo očiščevanja, ki čaka tudi drugih slovenskih strank; zakaj vsi stojimo pred vprašanjem: Ali smo in koliko smo sami sokriví, oziroma smo sami sodelovali pri neizmerni nesreči, ki je s svetovno vojno zadela Slovence in Jugoslovane?

Dr. Janez Krek je legel v grob v trenutku, ko je s titansko silo svojega duhá in srcá nastopal za narodno svobodo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Sam se je očistil v ognju te ideje in zahteval to tudi od drugih: postal je poosobljenje narodne edinosti v boju za narodno svobodo. Bil je izmed najboljših mož slovenstva in jugoslovanstva: znanstvenik, organizator in politik-demokrat, velik v nesebičnem delu, eden izmed onih, s katerimi bi se dal dvigniti svet s tečajev ...

Dr. Drag. Lončar.

Die nationale Abgrenzung in Süden. Ein Beitrag zur Realisierung der Selbstbestimmung der Völker Österreich-Ungarns. Von einem Südslaven. Cena 1 K 20 v. Zagreb 1917. — Na 40 straneh te brošure razpravlja neimenovani slo-

venski publicist o konkretni uresničitvi naše narodne samostojnosti, ki jo je državno-pravno izrekla znana deklaracija dunajskega Jugoslovanskega kluba. Govori o obeh principih narodne avtonomije, o katerih se danes razpravlja v avstrijski javnosti: o teritorialnem in osebnem. Nemški publicist in avstrijski državni socialistični poslanec dr. R. Renner (Springer) se z vso vmeno poteguje za nekakšno kulturno avtonomistično razrešitev avstrijskega narodnostnega problema, ki bi slonela na osebni samodoločbi glede narodne pripadnosti. Njegov državno-pravni sistem, ki se ne omejuje na teritorij, bi se izražal predvsem v šolstvu. Ideja ni več nova. Že ko so si avstrijski soc. demokrati ustvarjali svoj narodnostni, takoimenovani „brnski program“, so se posamezniki navduševali za to Renner-Springerjevo idejo, ki se omejuje na avstrijsko državno polovico. Brez dvoma — ako bi bila avstrijska država pred vojno in brez nje izvedla narodno avtonomijo po Rennerjevih načelih, bi se čutili avstrijski Slovani srečne. Danes se slovanski narodi ne morejo zadovoljiti s tako zgolj „kulturno“ avtonomijo, temveč hočejo v svoji domačiji sami gospodariti, ne le v šolskih, temveč v narodnih in javno-pravnih zadevah. Jugoslovanski narodi streme po svoji jugoslovanski, Čehi in Slovaki po češko-slovaški državi. Državi pa je treba teritorija, zakaj država ne more viseti v zraku in živeti od osebne samovoljnosti. Brošura dokazuje prvič, da bi bila narodna avtonomija po Rennerjevem načelu — polovična, drugič, da je tudi tehnično-upravno neizvedljiva. Dr. Renner je za svoje načelo pridobil večino nemško-avstrijske socialne demokracije, ki se je tudi v svoji spomenici za štokholmsko konferenco izrekla v njegovem zmislu. To svoje stališče utemeljuje na tale čudni način: „Nejasno je razlikovanje med pojmi narod in narodnost. Ako razumemo pod pojmom „narod“ v zmislu romanske jezikovne rabe „državno ljudstvo“, potem pomeni „pravica samoodločevanja narodov“ svobodo in neodvisnost obstoječih držav.“ — „Narodnost“ je primeroma mlad, še nerazbisten pojem v nemški in ogrski sociološki šoli. Brošura se odločno izreka za teritorialno oddelitev jugoslovanskega ozemlja in navaja načela, po katerih bi se nam bilo ravnati ob razdelitvi.

Kako si mislimo jugoslovansko državo urejeno na znotraj, o tem brošura molči. Le uvodoma se mimogrede dotakne jezikovnega vprašanja, rekoč, da bodi slovenski knjižni jezik enakopraven s srbsko-hrvatskim. To je nekaj migljaj, ki potrebuje razjasnitve. Vprašanje stoji pred nami: ali smo narod ali nismo. Slovenci nismo narod v državnem pomenu. Če upoštevamo dejanski državno-pravni položaj Hrvatov, tudi njih ne moremo prištevati med državotvorce. Edini državni narod med Jugoslavlani — ako izvzamemo Bolgare — so Srbi. Če smo Slovenci in Hrvati zgolj „narodnost“, potem bi se naš pravni položaj tudi v bodoči Jugoslaviji bistveno ne izpremenil: Srbi bi bili vodilna skupina v državi. Zato ni nikoli dovolj poudarjano, da smo Slovenci narod, že od Trubarja dalje, ki ima svoje narodne interese in svojo narodno psiho. Na stremimo torej za tem, da se kot sociološka enota utopimo v Jugoslovanstvu, temveč za tem, da se politično ujedini s Hrvati in Srbi. Za to ujedinjenje pa potrebujemo teritorialno ograničene države. V tem pogledu se povsem strinjamo z izjavo češko-slovanske socialne demokracije: Vsaka pravica obvisi v zraku, če se ne opre na resnično gospodarsko in politično moč. V doslednosti načela popolne demokracije in samoodločbe sleharnega naroda je nujno, da se podeli vsakemu narodu (narodnosti) pravica, da se ujedini v samostojno celoto, opremljeno z vsemi pridevki popolne, državne neodvisnosti.

Rennerjeva domislica nas ne more zadovoljiti, ker bi nas ovirala tudi v našem gospodarskem razmahu. Pozabiti ne smemo, da smo med narodi pravi proletarci.

Če je bil že doslej narodni boj v Avstriji predvsem političen boj, ki je koruptivno posegal v vso državno upravo, je jasno dovolj, da bi bila narodna avtonomija, ki bi slonela na osebni samoodločbi, plen političnih bojov, v katerih zmaguje gospodarsko jačji. Germanizatorične tendence bi dobile novo, silnejšo hrano in usoda koroških Slovencev bi se razpotegnila do morja in Kulpe. Sicer pa resni socijologi dvomijo, da bi se avstrijski narodnostni problem dal rešiti po Rennerjevem vzorcu. Prvi sedaj živečih marksistov, Karl Kautsky, pravi: *Kein Zweifel, ein Österreich, nach Rennerschem Muster eingerichtet, wäre ein ebenso lachendes Gemeinwesen wie ein Fouriersches Phalanstère* (Die Vereinigten Staaten Mitteleuropas, Stuttgart 1916).

Pri zamotanih avstrijskih razmerah teritorialna oddelitev ni lahka. Brošura se obširno bavi s tem problemom, ki je posebno na Koroškem in Štajerskem težak. Načela nam poda, ne izpove pa našega socijološko-pravnega principa. Škoda, da ne nudi več statistične snovi, da ne razloži učinkov socijalnega razvoja in prezre udarce, ki nam jih je v narodnem pogledu zadal kapitalistično-gospodarski razvoj v industrijskih deželah, kakor sta Koroška in Štajerska. Germanizatorična državna in deželna uprava bi se nikoli ne mogla ponašati s takimi kolosalnimi uspehi, da je ni podprl razmah nemškega kapitalizma. Tujerodna industrija, ki se je razpredla po naši zemlji, je našo narodno-gospodarsko strukturo docela preobrazila. Otočki z nemško industrijo, z nemškimi izučeni delavci, uradniki in trgovci so se naglo razmnožili, udarili so svoj narodni pečat doslej slovenskemu okraju. Slovenski okoličani so se v tujčevi službi podredili tuji kulturi. Ne zgolj gmotno, tudi narodno in kulturno jih je podjarmil tuji mož — kapitalist. Statistika, ki je v Avstriji poznala zgolj občevalni jezik, ki se je ravnal po lastniku nove produkcije, je v nekaj desetletjih z lahkoto spremenila slovenske okraje v nemške. Ta razdiralni proces, ki ga je državna uprava pospeševala z vsemi svojimi mnogostranskimi sredstvi, je imel velike uspehe, občutno nam je rezal v narodno telo, po naši grudi je povlekel tenko plast tuje industrijske kulture. Zato pri svojih teritorialnih zahtevah ne moremo sprejeti rezultatov uradnih statistik, potvore dejanstvenosti, temveč moramo na drugačen način ugotoviti dejanski položaj. V vseh primerih se moramo načelno izreči za prirodno pravo. Historično pravo moramo načelno zavreči; v njem vidimo zgolj krivice, ki so se nam delile in se nam še vedno dele.

Brošura ugotavlja naslednja načela za delitev teritorija: Po kmetih odloča narodna pripadnost produktivnih stanov, torej predvsem delavstva in kmetiškega ljudstva. Izvzeti je uradnike, posredovalne poklice in parasite. Maso je treba opuziti umetne in prisiljene navlake; opuzena bo sama pokazala, kam spada. Glede mest in trgov pade odločitev po okraju, kateremu so upravno, gospodarsko, kulturno središče. Od vse statistike je upoštevati zgolj starejšo, zlasti Czoernigovo iz let 1844. in 1857.

Pripomniti je, da geografične težkoče, v kolikor prihajajo v poštev, v brošuri niso omenjene. Vsekakor pa je brošura važen dokument naše dobe in želeli bi bilo, da bi ji sledilo še več aktualnih spisov v slovenščini, ker je naš knjižni trg v tem pogledu skoraj prazen. Zato, da bi zbudile širše ljudske plasti in jih dovedle do globljega razmišljanja.

Abditus.

Gustave Flaubert, Tri povesti. Poslovenil Oton Župančič. Izdala in založila „Omladina“. V Ljubljani 1917. Str. 146. — Flaubert sodi med romantično in na-

turalistično strujo. Po svoji vzgoji in predsodkih se je štel k prvi, bil je žejen in željen čudnih, eksotičnih stvari, zato njegova mržnja do meščana in običajne morale; pri romantikih (Hugo) si je razvil smisel za barvo in obliko, pri zgolj-umetnikih (Gautier) se navzel stremeljenja po vzorni ter vestni tehniki izvršitve. Poglej posnetek njegovega rokopisa: pravcati tohuboju poprav in opiljenih poprav. Izbira primerne prilastka mu žene mrzel znoj na čelo, strah ga je nedolžnega zeva, boji se trde soglasniške skupine; premeta ter nagneta besede, dokler ga ne zadovolji stavkova zvočna ubranost.

Druga plat njegove umetniške duše se javlja v zavestni volji, krotiti lastno domišljijo, opazovati ter izražati bolj prirodo izven svojega jaza nego svoje občutje. Kolikor se je pač trudil, izločiti sebe iz del, biti objektiven in neobčuten napram lastnim stvarom — popolnoma se mu ni posrečilo zatajiti svojih teženj in težav. Poznavalci odkrivajo pri razkranjanju njegovih spisov vedno kaj osebnih Flaubertovih zamisli, seve skrbno zamotanih.

Predlani je izšel uspeli Levstikov prevod „Gospe Bovarijeve“ z jedrovitim predgovorom. Liki kakor g. Homais so tako splošno znani, da srečujemo po književnosti že njegove potomce: surhomais, ki cika smešno na surhomme ... Letos smo dobili „Tri povesti“. Čitale in čule so se omalovažujoče sodbe o „Preprostem srcu“. Pri tem pa je pokojni Matoš smatral glavno junakinjo za eno najbolj pozitivnih oseb pri Flaubertu, ni-li res, Župančič? Dekla Felicita ki služi na deželi, je sama dobrotla in uslužnost. Neznatna so dejanja, snov skromna, na okoren in aboten način se razodevajo čustva protagonistke, toda nekaj genljivega in gorkega nas obhaja ob tej preproščini. Neizobražena sirota méni, da bi utegnila na zemljevidu videti hišo svojega nečaka v Ameriki. Ko jo vse zapusti, se nje ljubezen oklene nagačene papige! Ostali zgodbi spadata med drzne poskuse, oživiti minole šege in daljne duhove. „Legenda“ govori čudovito enostavno, kako je sv. Julijan, ki je bil izmlada silovit in okruten lovec, nevede umoril rodne starše in delal nato hudo pokoro. Prav poseben čar leži v teh vrsticah, bodisi da pisatelj predstavlja fantastične prizore v gozdu ali tajnostni prihod gobavca. Vseskozi čutiš spricho rezne kipnosti veliko umetniško silo. „Herodijada“ — poznani dogodek o obglavljenem Janezu Krstniku — je navdahnila že več kot enega. Mallarmé je n. pr. simboliziral v tej ženi, zaničevani po svojem soprogu Antipi, usodo nepriznanega pesnika, G. Rocco jo vzel za pretvezo razbrzdanemu slikanju jutrovih zmot in zablod, Flaubert je v nji pokazal znova svojo zgodovinsko naobrazbo in estetski čut.

Iz Župančičevih prevodov se vedno česa naučiš. Rad bi pogrešal le hibi zgodb in družb (nam. zgodob, družeb).

Ant. Debeljak.

Luis Coloma: Boy. Roman. Iz španskega prevel A. Kalan. V Ljubljani, 1917. Založila „Katoliška bukvarna“. Str. 269. — Predlanskim umrli jezuit nam je predstavljen že v treh najbolj slovečih svojih delih. „Malenkostim“ in „Janezu Nevolji“ se pridružuje gorenji roman, katerega snov je zajeta iz l. 1869, ko so se Izabelini in Karlisti po revoluciji zbirali ter nastavljali zanko, da bi si naribarili v svoje mreže političnih veljakov brez službe. Zgodbo nam pripoveduje od kraja do konca mladi markiz Burunda, ki je najožji prijatelj glavnemu junaku grofu Bazi, najstarejšemu sinu vojvode Jecle. „Čuden značaj tega človeka: veliko, čuteče srce v prsih se trudi, da skriva najplemenitejše nagibe, in jasna glava, ki dela na to, da ga imajo za lahkomišelnega, površnega boyja (dečka)! ...“ Boyeva mačeha spletarkari, hoče razdediniti pastorka in vsiliti svoja sinova za dediča po bolehnem možu, ki ga drži doma v kletki ter mu zataji vsa prvorojenčeva pisma. Po nje zvitem kovarstvu je

zapravljivi Boy nujno sumljiv umora. Da pa ne izda zakonske žene — svoje ljubice, niti ne dokazuje alibija, temveč ubeži ter se pridruži Karlistom; ali čim se zadeva zasuče njemu v prid, ga ustrelji obmejna straža.

O priliki je Coloma povedal, da piše za vse one, ki ga sicer ne bi hodili poslušati, govorečega z lece. Ta namen se da jasno izluščiti iz vsega poteka: spočetka prirodno, semtertja šegavo pripovedovanje, ko pa si se zamotal v zajemljivo mrežo dejanj, se prede niz ljubeznivih in lepih nauk. Zastopniki višjih krogov so načeloma ugodneje očitani nego ljudski sloji ... Prvoboritelj se zdi pogosto brezdelen, le somišljeniki ga vlekó iz zagat in zadreg, nato ga je zgolj dobrota, drugače bi ne bil možen bistveni zapletek, potem zopet pretirano hitro zaspi v najbolj kritičnih trenutkih. Pri vsem tem naletimo na več točnih dušeslovnih iveri, ki so seveda lahko priučene. Naivno se mi vidi, da pisatelj toliko deluje s hudički, satani in njih protinožci.

G. prevajalec se je gotovo češče bavil s štivom à la „Cvetje z vertov sv. Frančiška“, toda platnic menda ni opazil, zakaj v jezikovnem oziru bi trebalo popraviti mnogokaj. Kakor našim novinarjem je tudi njemu neznan poluglasni *e* v mn. rod. žen. samostalnikov, od povratnega glagola v 3. os. edn. mu zavisi dopolnilo v tož., pridevnikove določne oblike sploh ne rabi, ne vštevši pestre zmede v pisavi in sklanjavi tujih imen. Šminka je po naše lepotilo, ribati pa meti ali drgniti. Kedor pravi zistem, ga pozdravim: zervus!

Ant. Debeljak.

Vojnovičeva šestdesetletnica Dne 9. oktobra t. l. so proslavili Hrvati šestdesetletnico največjega jugoslovanskega dramatika, Iva Vojnovića. Tudi nam Slovencem je odlični pesnik, dedič stare dubrovniške kulture, znan in drag; njegova Psyche in njegov Ekvinocij sta se vprizorila v Ljubljani; stara majka Jela, ena najboljših kreacij gospe Danilove, je vsem, ki so jo videli, še danes živa pred pred očmi. Smrt majke Jugovićev je izšla v slovenskem prevodu profesorja Westra, bila je sprejeta na repertoar za sezono 1912/13, a se je morala sredi skušenj odložiti na ugodnejše čase. Dandanes begajo preko odra ljubljanskega gledališča tuje sence, ki vidiš, da odpirajo usta, a so vendarle neme. In tako sta slavila Vojnovića samo Zagreb in Praga. Praga z Dubrovačko trilogijo, Zagreb z Ekvinocijem. Pred svečano predstavo v hrvatskem deželni gledališču, pri kateri je bil navzoč tudi slavjenec, je govoril dr. D. Prohaska o Vojnoviću kot pesniku tragedije jugoslovanske majke. Evo ob kratkem posnetek njegovih izvajanj. Ekvinocij — Smrt Majke Jugović — Lazarevo Vaskresenje — Imperatrix: štiri krepke drame, tetralogija Majke. Od prve do zadnje raste pojmovanje in ideja. Jela v Ekvinociju je še junakinja samo obiteljske tragedije. Majka Jugovićev ima dinastijski, državni ideal; ona, kakor tudi Majka Lazara Kujnudžića, je Majka Osvetnica, Carica Smrti, ki žrtvuje svoj zarod radi bodoče osvete. A pesnik je uvidel, da Majka Osvetnica ni poslednji in najvišji lik jugoslovanske Majke. Osveta izziva osveto brez kraja, klanje brez svrhe. In pred njegovim duhom je vstala Majka Oproščenja, Carica Zanosa in Vstajenja — Imperatrix, najvzvišenejši ideal ne le jugoslovanski, nego občečloveški. S tem moralnim razvijanjem gre vstric tudi estetski razvoj pesnikov v slogu in jeziku od realizma v Ekvinociju do idealizma in simbolizma v Imperatrix. — Slovenci se pridružujemo z iskrenimi čustvi Srbom in Hrvatom v proslavi velikega glasnika Jugoslovanstva. V vsako hišo vsa njegova dela!

— K.

Še enkrat Madjarska študija o Slovencih. Velespoštovani gospod urednik. Dovolite mi sledeče kratke opazke k dr. Lončarjevemu referatu o mojem članku, ki sem ga objavil v „Huszadik Század“.

1. O Ljubljani in 1848. letu sva z dr. Lončarjem enakih misli. Madjarski čitavec bo tudi iz mojega opisovanja spoznal, da je bila takrat Ljubljana majhno, ubogo ponemčeno pokrajinsko mesto, ki je mogla ustanovitev univerze kvečjemu moralično podpirati. Hotel sem s to primerom med tedanjo Ljubljano in sedanjimi ogrskimi provincijalnimi mesti le prav posebno poudariti slabost slovenskega naroda v tistih časih.

2. Tudi glede dualizma sva z dr. Lončarjem komaj različnih nazorov. Gotovo bi nikdar ne prišlo do dualizma brez izgubljene bitke leta 1866. To pa je vsakemu madjarskemu inteligentu tako znano, da bi bilo odveč ga na to še posebej opozarjati. Bilo je pa tudi takrat mogoče, da bi prišlo do mnogo slabejše ali da bi sploh ne bilo prišlo do izravnave, ako bi Madjari ne imeli previdnih in doslednih politikov. Niti Madjari niti avstrijski Slovani niso bili tako močni, da bi določali smer zunanje politike. Na njih politični razsodnosji pa je bilo ležeče izkoristiti ugodni položaj, ki se je nudil, ne stopati v ospredje s pretiranimi zahtevami, ki niso bile v nobenem pravem razmerju z njih dejansko močjo, ampak le tisto zahtevati, za kar so se čutili zmožne braniti tudi v najneugodnejših političnih razmerah. In ta politična razsodnost je bila lastna med Madjari Deaku, med Slovenci pa Bleiweisu. Vsak avstrijski Slovan naj bi si tudi sam odgovoril na vprašanje, če so znali Slovani različne priložnosti tako modro izkoristiti, kakor so Madjari storili s položajem leta 1866.

3. Hočem porabiti to priliko, da se med mnogimi Slovenci, ki so me podpirali pri mojem raziskovanju, še prav posebno zahvalim gosp. dr. Lončarju, ki mi je mnogo pripomogel z odgovori na moja mnogoštevilna vprašanja, kakor tudi s svojimi že prej priobčenimi spisi. Žal, da so ti zelo kratki, a najboljši so, kar sem jih našel med slovensko politično literaturo. Pred vsem moram pohvaliti njegovo objektivnost v sodbi, katera je pri malih narodih več kot redka, a ki je edina sposobna okrepiti v tujem preiskovalcu simpatično zanimanje za drugorodne razmere in brez katere lastnosti je tudi nemogoč pravi vpogled v življenje drugega naroda.

Dr. Robert Braun.

Kaj prevajamo. Prevedeno imam iz ruščine: G. P. Danilevskega zgodovinska romana: „Na Indiju pri Petré I.“, „Potemkin na Dunaje“. Iz francoščine romana: Alphonse Daudet: „Fromont jeune & Risler aîné“, Ludovic Halévy: „L'abbé Constantin“. Prevajam iz ruščine: G. P. Danilevskega veliki roman: „Devjati val“ (Hristova nevesta). Iz poljščine: Jozef baron Weyssenhoff: „Żywot i myśli Zygmunta Podfilipskiego“. J. Benkovič. — Dr. Engelbert Jamar sporoča, da je prevel Gustava Flauberta zgodovinski roman Salammbô.

O ureditvi naših klasikov.

Najboljši urejevalec izdaj naših klasikov je bil dosedaj Franc Levčec. Uredil nam je Jurčiča, Erjavca, Levstika, Valjavca in priredil Tavčarja. Obžalovati je, da se za izdajo Prešerna v devetdesetih letih nista mogla pogoditi z Bambergom, ker ta ni sprejel urednikovega načrta, po katerem bi bil Levčec »opisal v obširni monografiji Prešernovo dobo, a Štrekelj uredil kritični tekst. Bamberg pa je hotel kar golega dati na svetlo, a še tega popravljenega« (Levčevo pismo Staretu z dne 17. julija 1896).

Levčec je imel med svojimi sodobniki najprilnejši pojem o ureditvi klasikov. Razmere našega knjižnega trga so bile krive, da so njegove izdaje zaostajale za njegovimi načrti. Kako daleč so zaostajale na škodo poznanju naših klasikov in naše duševnosti vobče, se najbolje vidi, ako primerjamo, kakšnega je hotel izdati Levčec na pr. Jurčiča in kakšnega je potem izdal. Dne 14. maja 1882 je pisal o tem Janku Kersniku: »Prvih šest zvezkov Jurčičevih spisov bo obsegalo njegove romane, novele in povesti, sedmi zvezek dramatične spise in balade, osmi zvezek študije, kritike in nekatere politične spise, deveti zvezek literarno ostalino in deseti zvezek življenjepisa z mnogimi pismi njegovimi.« Izdaja »Narodne tiskarne« je dosegla enajst zvezkov in izpolnila komaj prvi dve točki Levčevega programa, a še te dve le deloma, ker so izostale iz izdaje celo povesti, kakor »Prazna vera«, »Uboštvo in bogastvo«, »Božidar Tirtelj«, »Pravda med bratoma«, da ne govorim o zapisanem narodnem blagu, ki je tvorilo prvo literarno delovanje mladega Jurčiča in bilo takorekoč izhodišče in rodišče njegovega talenta, vsled česar bi se ne smelo pogrešati v izdaji njegovih izbranih del. Levčevega programa tretji del: študije, kritike in nekateri politični spisi, četrti: literarna ostalina in peti: življenjepisa ter korespondenca pa sploh nikdar niso zagledali belega dne. Kaj je sledilo iz tega? To, da današnje pokolenje ne pozna Jurčiča kot esejista, nima pojma o kritičnih nazorih enega prvih naših leposlovcev in niti oddaleč ne pozna političnih nazorov moža, ki je bil polovico svojega življenja dejanski politik in enajst let glavni urednik »Slovenskega naroda«. Izdana ni njegova literarna zapuščina, nimamo njegovega življenjepisa, in kje je korespondenca moža, ki je stal s tolikimi veljaki naše kulture v stalni in tesni dotiki.

Nova izdaja naših klasikov bo morala torej v prvi vrsti stremeti po tem, da izpolni Levčev program. Sprejeti se bo moralo vanjo vse izvirno leposlovje, morebiti tudi prevedeno ali za Slovence prirejeno po tujih originalih. Stvari, ki jih je smatral odličen naš pisatelj za vredne, da jih prelaga, so značilne zanj in po navadi vredne, da se čitajo še danes. Študije, ki predstavljajo obči interes, tudi ne smejo manjkati. Drugače je s študijami, katerih predmet je prespecialen, na pr. jezikoslovje nekaterih Levstikovih ali Levčevih razprav ali prirodoslovje nekaterih Erjavčevih spisov. Popularnih prirodoslovnih spisov na pr. Erjavčevih pa bi vsekakor ne smeli dalje pogrešati v njegovih zbranih spisih. Posebno važna je kritika naših klasikov. Zgodovina literarne kritike pri Slovencih še ni napisana, zato bi bilo tem važneje, da bi znalo naše čitajoče občinstvo, kakšne kritične nazore so imeli vsaj naši odličnjaki. Nič manj občutna ni tudi vrzel, da nimamo zbranega in izdanega skoraj nikakega političnega štiva.

Svoječas so imeli dijaki, zbrani v dunajski »Sloveniji«, vsakotedenske politične vaje in so zastoj iskali knjige, iz katere bi študirali cilje in prakse dosedanje naše politike ter spoznavali politične principe in metode naših dosedanjih političnih voditeljev. Razvitek naše kulture je bil tak, da se je nemalo naših slovstvenih prvakov bavilo tudi s politikom. Ako nam je na tem ležeče, da se ponatisne v njih zbranih spisih vsaka njih leposlovna drobtina, kako bi mogli dlje časa pogrešati njih misli, po katerih se naj vodi vnanja usoda slovenskega naroda? Vsaj vsi važnejši članki glede naših narodnih ciljev, politične taktike in prakse bi se morali ponatisniti. — Med literarno ostalino klasikov se nahajajo pogosto osnutki in načrti, ki ne zanimajo samo literarnega zgodovinarja, ampak tudi širše občinstvo, ki bo v zbranih spisih rado čitalo take doneske k poznavanju dela njihovega ljubljena.

Med literarno ostalino spada tudi korespondenca. — Ta važni vir za študij pisateljevega notranjega in vnanjega življenja se je pri nas doslej naravnost neodpustno zanemarljal, omalovaževal ali naravnost odklanjal, vsled česar se je toliko literarno pomembnih korespondenc porazgubilo ali kar uničilo. In Bogu bodi potoženo, da še danes ni pri nas zmisla in pravičnega umevanja za korespondence. Ne samo pri občinstvu, ampak niti pri naših starejših — pisateljih. To dejstvo mi je bilo znano že prej, a najbridkeje sem ga občutil zadnjega pol leta, odkar po celi Sloveniji prosim, beračim in prosjačim za pisma Jurčičeva, Stritarjeva in Levčeva, trkajoč skoraj povsod ob zaprta vrata. Več zmisla za relikvije našega duha! Saj dela vendar šele korespondenca sijajne, vzvišene umotvore pisateljev docela razumljive in dostopne ne samo literarnemu zgodovinarju, ampak tudi čitateljstvu, ker odkriva zveze njih dejanja, nehanja in snovanja napram končnemu delu. Njena kočljivost se pri nas zelo pretirava. Trdi se, da kar ni bilo spisano za javnost, ne spada v javnost. Znan starejši naš pisatelj mi piše: »Ljudje bi jako malo govorili, če bi morali vsako besedo pred sodiščem izpričati, in jako malo pisali, če bi prišla vsaka črka pred cenzuro vsega sveta.« Kaka zmota! Tu vendar ne gre za izpričavanje pred javnostjo kakih privatnih dopisnih trditev, ampak za razlaganje in ilustriranje ljudi in njih dobe. Stvar nima več aktualne, ampak samo historično vrednost, do katere ima javna zgodovina svojo neodjemno pravico. Pisatelj gre prostovoljno v javnost in postane, ako dobe njegovi umotvori trajno veljavo, v izvestni dobi lasti javnosti ves in cel. Vprašanje je samo, kdaj nastopi ta doba. Nekateri mislijo, da šele takrat, ko umrje on in ležejo vsi njegovi sodobniki pod hladno rušo. Ako bi obveljalo to pravilo, potem bi bila vsaka pragmatična zgodovina polpretekle dobe izključena. A temu ni tako. Tudi še živeči pisatelj je lasti javnosti in lahko do nekih mej dopušča vpogled v svojo delavnico ne samo svojim častivcem, ampak tudi kritikom. A kje se končujejo te meje? Pri vseh zadevah, ki niso še končane in zaključene, ampak še v takem stadiju razvitka, da bi jim mogla javnost škodovati. V zadevah pa, ki so že dovršene in doigrane, se ne bo noben pošten sotrudnik javnosti branil pokazati vsemu svetu kart, ki je ž njimi igral končano partijo.

Tako bo treba urediti naše klasike, da izpolnimo šele Levčev program. A ker je ta načrt star že skoraj 40 let, ga bo treba seveda času primerno še razširiti. Zlasti življenjepisi se morajo spisovati v širokem obsegu dobe in struj. Princip sem začrtal v »Janku Kersniku«.

katerega material pa sega že preko biografije v literarno in kulturno zgodovino. Ravnotako moramo napredovati v podrobni opremi posameznih spisov naših klasikov. Že Levec je bil uvedel pri Levstiku »tolmač«, ki je vsem dobrodošel, samo to napako je imel, da je bil prekratek. Ta »tolmač« se mora obdržati in razširiti. Vrhutega pa mora urednik opremljati še posamezne zvezke z literarnozgodovinskimi in kritičnimi uvodi. Tako izdaja ruska akademija ruske klasike, tako so izdali svoje Nemci v neštevilnih izdajah, zlasti vzorno v »Goldene Klassiker - Bibliothek«, tako jih izdajajo jako pogosto bratje Čehi, na pr. Laichter v zbirki: »Čeští spisovatelé XIX. století«.

Dr. Ivan Prijatelj.

„Slovenska matica“ je vstala po triletnem ponižanju k novemu življenju. Njeno 50letno kulturno delo je znalo slovensko občinstvo s hvaležnostjo ceniti, zato ji prihaja v težkih trenutkih na pomoč z darovi in ustanovninami, da ji ustvari podlago za bodoče književno delovanje. Letos izda „Matica“ le dve knjigi leposlovne vsebine: E. Kristanovo povest „Pertinčarjevo pomlajenje“ in kot 21. zvezek Knezove knjižnice izide Zofke Kveder-Demetrovič povest „Njeno življenje“. — Desedanjí enotní knjižní odsek se je razdelil v tri sekcije: leposlovnemu oddelku načeljuje Oton Župančič, prirodoslovnemu dr. Pavel Grošelj in zgodovinsko-filološkemu dr. J. Šleibinger. Bodoči občni zbor bo moral predvsem udeležiti že davno izraženo potrebo po zvišanju udnine, ako hoče „Matica“ pri sedanjih tiskarskih razmerah sploh misliti na izdajanje knjig, četudi v skrčenem obsegu.

„Naša založba“ se imenuje posebna tiskovna organizacija, ki so jo ustanovili v Ljubljani pristaši dr. Jan. E. Kreka. Oblika ji je združna, namen pa: „z zalaganjem listov, revij in brošur vzbuditi in širiti stvarno kritiko nezdravih razmer in s pozitivnim delom pomagati, da se uspešno rešijo velike potrebe slovenskega naroda na jugu“.

Tednik „Jugoslovan“ so začeli 10. novembra v Ljubljani izdajati ožji somišljeniki rajnega dr. J. Ev. Kreka. V zmislu znane majniške deklaracije izražajo v programu, da je „delo za Jugoslavijo danes Slovencem najvažnejše kulturno delo.“ S tega stališča se nam ne zdi umestno tisto krepko poantiranje katoličanstva, ako hočemo v Jugoslaviji v miru in slogi živeti s pravoslavnimi brati. Poudarjajmo predvsem to, kar nas v tej veličastni ideji spaja in ne tega, kar nas loči! — Izmed „kulturnih vprašanj“, kakor jih je dr. Izidor Cankar dobro formuliral, je sprejela naša „Tiskovna zadruga“ že skoro pred enim letom v svoj program važno točko, kako smotrno urediti slovstveno produkcijo, izvirno in prevodno, izvzemši „knjižnico umetnostno in vzgojno dobrih ljudskih iger.“

„Književni jug.“ V prvi polovici decembra začne v Zagrebu izhajati polmesečna revija „Književni jug“ z namenom, „da postane ogledalom celokupnog jugoslovanskog kulturnog života, jugoslovanskim književnim i kulturnim glasilom. Prema tome donasati će jednako slovenačke priloge kao i srpsko-hrvatske latinicom i ćirilicom.“ Med slovenskimi sotrudniki sta prijavljena do zdaj dr. Joža Glonar in dr. Fr. Ilešič. Adresa: „Književni jug“, Zagreb, Vodnikova ul. 6. II. kat. — Celoletna naročnina 28 K, četrtletna 7 K.

Kupim prvih 20 letnikov „Ljubljanskega zvona“, dobro ohranjenih, najraje broširanih; nadalje Janežičev „Slovenski glasnik“ 1860 (peti zvezek), 1863 (deveti zvezek) in 1867 (13. zvezek). Ponudbe je nasloviti na „Tiskovno zadrugo v Ljubljani.“

NAŠA KNJIGA.

PRILOGA „LJUBLJANSKEMU ZVONU“.

Leto I.

V Ljubljani, meseca novembra 1917.

Štev. 3.

Publikacije „Tiskovne zadruga“.

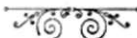
Ko je »Tiskovna zadruga« zasigurala obstoj »Ljubljanskemu zvonu«, je sprejela v svoj razširjeni program izdajanje književnih del naših sodobnih pisateljev in prireditve novih izdaj slovenskih klasikov; najboljša dela iz svetovne književnosti se naj podajo našemu občinstvu v dovršenih prevodih; poljudno znanstvena knjižnica nas naj seznaja s kulturnim napredkom človeštva. Za prirodo-pisno vedo se osnuje poljudno znanstvena revija »Priroda« pod uredništvom prof. dr. P. Grošlja.

Izmed sodobnih pisateljev pokloni »Tiskovna zadruga« naši mladini v par tednih Fr. Milčinskega knjigo »Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice«, ki jo je opremil Iv. Vavpotič s 15 krasnimi risbami. Knjiga se naroča do 10. decembra t. l. pri »Tiskovni zadrugi« za 4 K 70 v; v knjigarnah se bo prodajala za 5 K 20 v in z 10% knjigotržne draginske doklade.

Priprave za izdajo slovenskih klasikov so v najlepšem tiru. Dr. Iv. Prijatelj je uredil po načelih, ki jih je razvil v dveh člankih v »Naši knjigi«, novo izdajo »Jurčiča«. Vsakemu zvezku je dodan spredaj literaren uvod, na koncu pa literarno zgodovinske opombe. — »Tiskovna zadruga« si je pridobila lastninsko pravico za novo izdajo Stritarjevih spisov, ki jih uredi istotako dr. Prijatelj; pripravljen je I. zvezek, obsegajoč pesmi, med njimi je kakih 60 novih. — Levčevi spisi in njega znamenita korespondenca bodo obsegali najmanj pet knjig. — Dr. Ivan Tavčar je prepustil »Tiskovni zadrugi« vse svoje leposlovne pisane, in slednjič je postala zadruga lastnica literarne zapuščine Fr. Maslja-Podlimbarskega.

Prva knjiga prevodov prinese za prihodnjo Veliko noč Dostojevskega »Bese«, ki jih je poslovenil Vlad. Levstik, druga priobči v Zalarjevem prevodu Jiráskova »Filozofska historija«, za tretjo prevaja Fr. Albrecht zvezek Slovakov: Hurbana, Kukučina in dr.

Podrobni načrt za poljudno znanstveno knjižnico se bo izdelal s pomočjo pisateljev-strokovnjakov, ki so že obljubili podjetju svoje sodelovanje.

: Splošno kreditno društvo :

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2% od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestno mere.

Telefon št. 120.

Ček-konto poštne hranilnice št. 45.156.

O M L A D I N A.

Nova publikacija „OMLADINE“:

ALOJZIJ GRADNIK: **Padajoče zvezde.**

Cena v platno vezani knjigi K 3-50.

Dobi se po knjigarnah ali „OMLADINA“, Ljubljana,
poštni predal 87.

„Tedenske slike“

so najboljši in najzanimivejši
slovenski ilustrirani tednik.

„Tedenske Slike“ stanejo: celoletno 12 kron, polletno 6 kron, četrletno 3 krono in mesečno 1 krono. Posamezne številke se dobe po trafikah, knjigarnah in na kolodvorih izvod po 24 vinarjev.

Naročite si „Tedenske Slike“.

Zahtevajte povsod „Tedenske Slike“.

Priporočamo

„Narodno knjigarno“

v Ljubljani, Prešernova ulica št. 7.

Priporočilo častitim naročnikom „Ljubljanskega Zvona“.

Največja zaloga raznovrstnega papirja, kanclijskega, ovijalnega, raznih šolskih in pisarniških potrebščin. Razglednice en gros en detail.

Velika knjigoveznica, v kateri se izdeluje od najpreprostejših do najfinejših vezi. Originalne platnice in vezi za razne hranilnice in posojilnice.

Tisek na trakove, razne reklamne table v zlatu, aluminijumu i. t. d., passepartout v mnogovrstnih izpeljavah. Tisek na žalne (pogrebne) trakove se takoj izvrši.

== Tvorница papirne in kartonažne industrije J. BONAČ SIN, Copova ulica, Ljubljana. ==

Vljudno priporoča

Ivan Bonač.

Knjigarna

L. Schwentner

v Ljubljani

Prešernova ulica št. 3.

priporoča sledeča dela slovenskih pesnikov :

Aleksandrov : *Pesmi in romance*. Broš. 3 K 50 h, eleg. vez. 5 K 50 h.

Aškerc A. : *Zlatorog*. Planinska pravljica iz Trente. Eleg. vez. 3 K 50 h.

Aškerc A. : *Mučeniki*. Slike iz naše protireformacije. Broš. 3 K, v platno vez. 5 K.

Aškerc A. : *Junaki*. Epske pesnitve. Broš. 3 K, v platno vez. 5 K.

Aškerc A. : *Jadranski biseri*. Balade in romance slovenskih ribičev. Broš. 3 K, eleg. vez. 5 K.

Aškerc A. : *Akropolis in piramide*. Poetični sprehodi po Orientu. Broš. 3 K, eleg. vezano 5 K.

Aškerc A. : *Pesnitve*. Peti zbornik. 1904 — 1910. Broš. 4 K, eleg. vez. 6 K.

Cankar Ivan : *Erotika*. II. izdaja. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 70 h.

Jeraj Vida : *Pesmi*. Broš. 1 K 60 h, eleg. vez. 3 K 20 h.

Kette Dragotin : *Poezije*. Druga pomnožena in ilustrovanja izdaja. Broš. 4 K, eleg. vez. 6 K.

Kette Dragotin : *Poezije*. Ljudska izdaja. Broš. 1 K 80 h, vez. 3 K.

Poljanec Ljudmila : *Poezije*. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K.

Prešernove poezije. Uredil A. Aškerc. Drugi natisk. Pantheon-izdaja vez. 4 K.

Župančič Oton : *Čaša opojnosti*. Drugi natisk. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 80 h.

Župančič Oton : *Cez plan*. Drugi natisk. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 80 h.

Nadalje priporoča svojo bogato zalogo slovenskih in nemških knjig, ter sprejema naročila na vse leposlovne liste.